

X 3,7d

IGU INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE
EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

RAZREŠEVANJE NERAZVITOSTI V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI

III. faza

DR. BORUT BELEC

Rado Genorio

Dr. Vladimir Klemenčič

Ljubljana, december 1980

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI
Aškerčeva 12

RAZREŠEVANJE NERAZVITOSTI V SEVEROVZHODNI
SLOVENIJI - III. faza

Nosilec naloge: DR. BORUT BELEC

Borut Belec

Rado Genorio

Dr. Vladimir Klemenčič

Kartografska analiza:

Bibijana Sajko

Tatjana Zakotnik

Direktor:

dr. Vladimir Klemenčič

red.univ.prof.

V. Klemenčič

Ljubljana, december 1980

137

K A Z A L O

Uvod	2
Prebivalstvo	6
Socialno - ekonomska struktura gospodinjstev	11
Ostali elementi regionalnega razvoja	12
Zaključek	15
Uvod II. del	17
I. Organiziranost in pomen agroživilstva	19
1. Kmetijski kombinat Ptuj	19
2. Mesokombinat Perutnina	23
3. Kmetijska zadruga Ptuj	25
4. KZ "Dravsko polje" Lovrenc na Drav. polju	29
5. Slovin, KK "Jeruzalem" Ormož	30
II. Parcelna in posestna razdrobljenost	35
III. Zaščitene kmetije	43
IV. Podružbljenost kmetijstva in njegova tržna usmer- jenost	51
V. Hidro- in agromelioracije	59
1. Družbeno-ekonomska izhodišča	59
2. Prostorska razširjenost melioracij	60
3. Oznaka hidrosistemov	67
VI. Viri in literatura	72
VII. Seznam prilog	74
VIII. Seznam kart	75

U V O D

Problematiko manjše razvitosti v Severovzhodni Sloveniji smo v okviru tretje faze raziskovalne naloge preučevali v jugovzhodnem delu Slovenskih goric, spodnjem Dravskem in Ptujskem polju, Središkem polju in v Halozah. Obravnavane pokrajinske enote teritorialno sovpadajo z območjem občin Ormož in Ptuj. Razen Ptujskega oz. dela Dravskega polja prištevamo vsa ostala območja k izrazito nerazvitim predelom Slovenije. To je svet nizkega terciarnega gričevja s prevlado laporjev, peščenjakov in litavskih apnencev, ki v nekaterih vrhovih Haloz presega nadmorsko višino 600 m. V izrabi tal se kaže značilna kmetijska usmerjenost območja z vinogradništvom in sadjarstvom v Halozah in Ormoških goricah ter poljedelstvom in živinorejo v ravninskem svetu. Gozd je v ravnini značilen le v osrednjem delu Zgornjega Dravskega polja.

Tretja faza raziskovalnega dela je temeljila na podobnih izhodiščih kot predhodni fazi. Z vključitvijo novih kazalcev stopnje razvitosti smo skušali izpopolniti metodologijo dela do tiste stopnje, ki nam bo v zaključni fazi omogočila selekcijo oz. izbor najbolj relevantnih kazalcev. Tudi v letošnjem letu smo največ pozornosti posvetili iskanju ustreznih podatkov. Zbirali smo jih s pomočjo ankete po naseljih, po industrijskih obratih in preko ustreznih občinskih služb. Ob anketi po naseljih je bilo izvedeno delno kartiranje izrabe tal. Podatke smo zbirali za obravnavano območje, kot tudi za ostale občine Severovzhodne Slovenije.

Po računalniški analizi smo pristopili k izdelavi kart posameznih elementov razvoja ter na koncu izdelali sintetsko karto, ki kartografsko prikaže korelacijo med posameznimi elementi razvitosti.

Obsežno poglavje smo ponovno namenili funkciji in organizaciji agroživilstva, saj je to naše primarno kmetijsko področje z

ugodnimi naravnimi viri za razvoj kmetijskega gospodarstva. Predstavlja pomemben člen pri zagotavljanju hrane v Sloveniji. Znotraj tega poglavja so posebej obravnavani še nekateri dejavniki, ki zavirajo razvoj kmetijstva oz. splošen regionalni razvoj območja. Med temi sodijo v prvi plan: zemljiško-posestne razmere, slaba izkoriščenost tal, neprimerna organiziranost in povezovanje kmetijstva itd. Dejavniki kmetijskega razvoja z ostalimi elementi v pokrajini kažejo na določeno protislovnost med obstoječimi naravnimi viri za gospodarjenje in dejansko stopnjo razvitosti območja.

Značilni naravni in družbenogeografski elementi pokrajine so skupaj s specifičnimi procesi v preteklosti povzročili, da je to območje močno zaostalo v razvoju za ostalimi regijami Slovenije. V nekaterih predelih se že soočamo z razpadom kulturne pokrajine. Mišljeni so predeli ekstremne nerazvitosti v osrednjem delu Slovenskih goric in predvsem v vinorodnih Halozah.

Osnovno izhodišče je bilo tudi v tej fazi dela usmerjeno v iskanje ustreznih kazalcev razvojnih tendenc, s tem pa v izpopolnjevanje metodologije dela, ki naj bi dobila neko celovito podobo v naslednjem letu, ko bomo zaključili raziskovalno delo na problematiki manjše razvitosti v Severovzhodni Sloveniji. Naš pristop je bil usmerjen v prebivalstvo - v človeka in njegove dejavnosti v prostoru. Za normalen regionalni razvoj morajo biti namreč izpolnjene osnovne življenjske zahteve po bivanju, delu, oskrbi, izobraževanju, izkoriščanju prostega časa itd. Za osvetlitev socialnogeografskih elementov razvoja smo pristopili k analizi nekaterih rezultatov ankete, ki je bila na območju obeh občin izvedena leta 1979. Dobljene podatke smo dopolnili še z uradnimi statističnimi podatki raznih občinskih služb in statističnih popisov prebivalstva ter skušali po tej metodi opredeliti nekatere nove kazalce razvitosti. Pristopili smo h kartografski analizi dobljenih podatkov in ugotavljali notranjo diferenciacijo območja proučevanja glede na stopnjo

regionalne razvitosti. Dosedanja izbira kazalcev je že privedla do takih spoznanj, da bomo v zaključku naloge opredelili območja glede na uporabni model v vsej Severovzhodni Sloveniji. Vsekakor bomo ti rezultati dobra osnova za nadaljnje planiranje razvoja omenjenega dela Slovenije.

V tretji fazi smo se naslanjali na sledeče elemente razvoja; ki izhajajo iz prostora:

1. Demografski razvoj (analiza razvoja prebivalstva, gostota prebivalstva, starostna struktura prebivalstva),
2. Socialno-ekonomska struktura prebivalstva (analiza kmetijskih gospodinjstev, analiza razmestitve obrtnikov),
3. Odnos prebivalstva do obdelovalnih površin oz. do pokrajine,
4. Promet in komunikacije (število prometnih zvez, število telefonskih priključkov),
5. Kultura in izobraževanje (število kulturnih dejavnosti, število štipendistov).

Vsaka od teh dejavnosti sodi v okvir posameznih večjih skupin človekovih dejavnosti v prostoru. V sintezi smo posamezne elemente združili in opredelili območja glede na stopnjo razvitosti v:

1. Območja z regionalnim razvojem v napredovanju,
2. Območja z regionalnim razvojem v stagnaciji,
3. Območja z regionalnim razvojem v nazadovanju.

Območja z regionalnim razvojem v napredovanju: lahko označimo po sledečih elementih oz. po stopnji razvoja posameznih elementov:

- naraščanje števila prebivalstva (indeks preko 105,0),
- delež kmečkih gospodinjstev je enak republiškem povprečju (pod 20,0 %); v bližini občinskih središč je nižji (pod 10,0 %),
- višja gostota prebivalstva (več kot 120 prebivalcev na km²),

- nizek delež prebivalstva - starega nad 65 let (pod 9,0%),
- razvita obrtna dejavnost (več kot 10 obrtnikov v posamezni katastrski občini),
- dobra infrastrukturna opremljenost z ustrezno prometno povezanostjo in komunikacijami (10 in več telefonskih priključkov v katastrski občini in 10 in več javnih prometnih zvez z občinskimi središči),
- več kulturnih dejavnosti v posameznih katastrskih občinah,
- izkoriščene so vse razpoložljive obdelovane površine.

Območja z regionalnim razvojem v stagnaciji:

- ▼ v demografskem razvoju izkazujejo rahlo rast ali upadanje števila prebivalstva (indeks 95,1 do 105,0),
- delež kmečkih gospodinjstev se giblje med 20,0 do 49,9 %,
- gostota prebivalstva je podobna republiškem povprečju, ki znaša 92 prebivalcev na km²,
- v posameznih katastrskih občinah se že pojavljajo obrtne dejavnosti,
- naselja imajo javne prometne zveze z večjimi centri, pojavljajo se prvi telefonski priključki (do 10 telefonskih priključkov na eno katastrsko občino),
- kulturno življenje je manj razvito (pojavlja se samo ena kulturna dejavnost),
- obdelovalne površine se le izjemoma opuščajo.

Območja z regionalnim razvojem v nazadovanju:

- število prebivalstva konstantno nazaduje (indeks 95,0 in manj),
- nadpovprečno visok delež kmečkih gospodinjstev (delež je višji od 50,0 %),
- gostota prebivalstva je pod republiškim povprečjem,
- obrtna dejavnost še ni razvita,
- večina katastrskih občin je brez javnih prometnih zvez in telefonov,
- odsotnost kulturnih dejavnosti,
- obdelovalne površine so v opuščanju (pojavlja se socialni prelog).

Kartografska analiza je pokazala, da obstaja med posameznimi elementi razvoja tesna medsebojna povezanost, kar se kaže v natančni določitvi posameznih občinskih predelov glede na stopnjo razvitosti. Analiza elementov človekovih dejavnosti v prostoru je potrdila naše trditve, da so demografska gibanja dober pokazatelj oz. odraz človekove dejavnosti v prostoru in možnosti, ki izhajajo iz prostora glede na zadovoljevanje človekovih osnovnih potreb: delo, bivanje, izobraževanje, oskrba itd.

P R E B I I V A L S T V O

Razvoj prebivalstva v občinah Ptuj in Ormož kaže, da v rasti število prebivalstva zaostaja za razvitejšimi deli Severovzhodne Slovenije in SR Slovenije. Neugodni trendi se še posebno kažejo v občini Ormož, kjer število prebivalstva v vsem povojnem obdobju konstantno nazaduje. Razvojna situacija v občini Ptuj kaže bolj ugodno sliko. V zadnjem obdobju (1971 - 1978) je število prebivalstva nazadovalo v občini Ormož za 1,4 %, medtem ko beležimo v občini Ptuj porast za 3,2 %. Za obe občini je torej značilna stagnacija, vendar gre v primeru občine Ptuj le za nekoliko pozitivnejši razvoj

Obe občini zaostajata za Mariborsko regijo, kjer je v obdobju 1971 - 1978 število prebivalstva naraslo za 5,8 %, medtem ko je bil v predhodnem obdobju med obema popisoma prebivalstva porast 7,1 % (Glej tabelo 1.). Še večje razlike se pokažejo, če primerjamo razvoj prebivalstva s situacijo v vsej Sloveniji. Vsekakor je razvoj prebivalstva tipičen za nerazvita območja Slovenije, kjer se zaradi nizke stopnje v naravni rasti, negativnega migracijskega salda, prebivalstvo ne more več po neki normalni poti hitreje razvijati. Občina Ormož izkazuje med vsemi občinami Severovzhodne Slovenije najvišji negativni migracijski saldo, med najvišjimi z negativnim migracijskim sald

je tudi občina Ptuj. Slabše stanje v okviru SV Slovenije je le še v občini Lenart. Izseldjevanje v tujino se je v zadnjih letih po obsegu močno zmanjšalo, zato tudi nazadovanje števila prebivalstva ne dosega tiste stopnje iz obdobja 1961 - 1971. Nagel razvoj industrijskih obratov je omogočil delu preslojenega prebivalstva zaposlitev doma oziroma vključitev v tokove dnevne migracije delovne sile.

V primerjavi z razvojem prebivalstva SR Slovenije, ki izkazuje normalno rast, je razvoj v obravnavanih območjih pod republiškim povprečkom. Na bodočo rast bo vsekakor še naprej vplivala prostorska razmestitev krajev zaposlitve, rast ter struktura delovnih mest, prometna povezanost naselij s kraji zaposlitve, razvoj kmetijstva itd. (Klemenčič V. et al., 1980).

Globalna analiza nam seveda zakriva notranjo diferenciacijo območja glede na razvoj prebivalstva. V obeh občinah so se zaradi značilnega demografskega razvoja izoblikovala območja rasti, stagnacije in nazadovanja števila prebivalstva.

Regionalne razlike nam plastično ponazarja karta 1 (Gibanje števila prebivalstva med letoma 1953 - 1979) in karta 2. (Gibanje števila prebivalstva med letoma 1971 - 1979). Območja rasti so v strogo vzhodno - zahodni smeri, med Slovenskimi goricami na eni strani in Haložami ter Dravo na drugi strani. Največja rast je zabeležena v neposredni okolici Ptuja in v južnem delu Dravskega polja, v občini Ormož pa le v samem občinskem središču ter v katastrskih občinah ob Dravi in vznožju Slovenskih goric - zahodno od Ormoža. Obstajajo še nekatere katastrske občine znotraj širših območij stagnacije in nazadovanja števila prebivalstva, ki izkazuje rast. V tem primeru gre le za posamezne centralne kraje s sedeži krajevnih skupnosti.

Območja stagnacije in nazadovanja so povsod v terciarnih goricah. Najvišji padec števila prebivalstva je bil zabeležen

v zahodnih Halozah ter v osrednjem delu Slovenskih goric. Najbolj kritična situacija je v Halozah, kjer je prebivalstvo že v fazi odmiranja. Neustrezna starostna struktura bo ta proces odmiranja v prihodnje le še pospešila. Tudi v obdobju 1971 - 1978 je v večini katastrskih občin v zahodnih Halozah število prebivalstva upadlo za več kot 20 %. Nekoliko boljša je v zadnjem obdobju situacija v vzhodnih Halozah, saj je v nekaterih katastrskih občinah opazen celo rahel porast števila prebivalstva. V Slovenskih goricah je v celoti gledano boljša situacija kot v Halozah, vendar je tudi tu neugodna rast v osrednjem delu goric v občini Ormož.

Razvoj prebivalstva vpliva tudi na gostoto poselitve v posameznih območjih. Gledano z občinske perspektive je v obeh občinah gostota prebivalstva (na km²) okoli republiškega povprečja, vendar zaostaja za povprečjem Severovzhodne Slovenije in še posebej Mariborske regije. Leta 1978 je znašala gostota prebivalstva v občini Ormož 86 ljudi na km² in v občini Ptuj 105 ljudi na km², medtem ko smo zabeležili v Sloveniji gostoto 92 ljudi na km², v Mariborski regiji 148 ljudi na km² in v SV Sloveniji 129 ljudi na km² (Glej tabelo 2.).

TABELA 2.

GOSTOTA PREBIVALSTVA V OBČINAH ORMOŽ IN PTUJ, V MARIBORSKI REGIJI, SV SLOVENIJI IN SR SLOVENIJI LETA 1978

	št.prebivalcev	površina v km ²	gostota
Ormož	18.305	212,13	86
Ptuj	67.652	645,28	105
Mariborska regija	321.257	2.167,78	148
SV Slovenija	452.886	3.504,07	129
SR Slovenija	1.862.621	20.255,92	92

Tabela 1 :

Gibanje števila prebivalstva v občina Ormož in Ptuj, Mariborski regiji,
SV Sloveniji in SR Sloveniji med leti 1961-1971 in 1978

	1961	1971	1978	1971/1961	1978/1971	1978/1961
Ormož	19.557	18.561	18.305	94,9	98,6	93,6
Ptuj	63.731	65.767	67.652	103,2	103,2	106,5
Mariborska regija	283.391	303.638	321.257	107,1	105,8	113,4
SV Slovenija	410.688	433.048	452.886	105,4	104,6	110,3
SR Slovenija	1.591.527	1.862.621	1.862.621	108,5	107,8	117,0

Povezanost pojava z razvojem prebivalstva nam plastično pokaže karta 3. Gostota prebivalstva v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979. V nekaterih katastrskih občinah zahodnih Haloz je gostota prebivalstva na km² nižja od 30. Tako nizka gostota prebivalstva v nekem prostoru narekuje specifične planske posege, saj vrednost investicij dobi drugačen pomen kot v gosto naseljenih območjih. V vzhodnih Halozah se gostota prebivalstva giblje okoli povprečne vrednosti, podobno tudi na prehodu gričevnatega sveta v ravnino ter v Slovenskih goricah. Zanimiva je ugotovitev, da je v tako imenovanem "Vinogradniškem pasu" gričevnatih Slovenskih goric gostota prebivalstva še vedno okoli glovenskega povprečja, medtem ko v osojnim pasu in ravnem ter mestoma zamočvirjenem dnu pade pod 60 ljudi na km². Ta pojav lahko opazujemo na karti v tistih katastrskih občinah ob vznožju goric ter v katastrskih občinah ob meji z občino Lenart in Ljutomer. Višje gostote prebivalstva so še v okolici Majšperka in v neposredni okolici lokalnih centralnih krajev. Podpovprečna gostota prebivalstva je še v zahodnem delu občine Ptuj, v agrarnem območju južnega dela Dravskega polja.

Značilnosti demografskih gibanj v preteklosti in sedanjosti se kažejo tudi v starostni strukturi prebivalstva. Obstaja tesna korelacija med porastom števila prebivalstva (naravno gibanje) in mlado strukturo prebivalstva ter nazadovanjem števila prebivalstva in ostarelo ~~stru~~kturo prebivalstva. Največ starega prebivalstva je gotovo v območjih največjega nazadovanja. Občina Ormož ima v okviru Severo-vzhodne Slovenije 12,2 % prebivalstva, starega več kot 65 let. Občina Ptuj je v tem pogledu bližja slovenskemu povprečju (9,9 %), saj je imela leta 1971 le 9,6 % prebivalcev starih več kot 65 let (Klemenčič V. et al., 1980). V nekaterih katastrskih občinah je šel proces ostarevanja v tako skrajnost, da so prisotni le še ostareli. Taka območja bi našli v Halozah in v osrednjem delu Slovenskih goric.

SOCIALNO-EKONOMSKA STRUKTURA GOSPODINJSTEV

Socialno-ekonomska struktura gospodinjstev je vsekakor element, ki je vreden posebne pozornosti, posebno pri obravnavanju problematike večje ali manjše razvitosti. Socialno-ekonomska struktura gospodinjstev je v tesni povezanosti z demografskimi, socialnimi, ekonomskimi in drugimi značilnostmi nekega območja. Obravnavano območje je v fazi intenzivnega razkroja kmečkih gospodinjstev. V ostalih delih Slovenije je omenjeni razkroj dosegel višek že pred zadnjim popisom prebivalstva leta 1971. Prehajanje v nekmečke poklice poteka tu intenzivneje šele v zadnjih letih, kar je povezano tudi z naglo industrializacijo tega izrazito agrarnega območja Slovenije. Danes izkazujeta obe občini celo hitrejši tempo razkroja kmečkih gospodinjstev kot ostala Slovenija. Leta 1961 je bilo v občini Ormož še 51,6 % kmečkih gospodinjstev, leta 1971 pa 33,2 %. V občini Ptuj je znašal leta 1961 delež kmečkih gospodinjstev 42,0 %, leta 1971 pa 28,0 %. Medtem pa je v SR Sloveniji znašal delež kmečkih gospodinjstev leta 1961 20,3 %, leta 1971 le še 10,2 % (Klemenčič V. et al., 1980).

Z anketo smo zbrali tudi novejša podatke in ugotavljali strukturo gospodinjstev za leto 1979. Delo je bilo izvedeno le na podeželju Severovzhodne Slovenije, izvzeta so bila vsa občinska središča in tudi druga centralna naselja mestnega tipa. Kako daleč je šel razkroj kmečkih gospodinjstev pove podatek, da imamo na podeželju Severovzhodne Slovenije le še slabo četrtnino (24,1 %) kmečkih gospodinjstev. Analiza je pokazala, da občini Ormož in Ptuj še vedno kažeta močan agrarni značaj. V prvi smo zabeležili na podeželju 30,0 % kmečkih gospodinjstev, v drugi pa še 41,6 %. Vsekakor so relativno višji deleži v teh občinah povezani tudi z manjšo razvitostjo večine teritorija občin.

Tudi analiza podatkov statističnega popisa prebivalstva leta 1971 je potrdila, da imajo izrazito nerazvita območja še vedno visok delež kmečkih gospodinjstev. Kartografska interpretacija

je potrdila, da je bilo v večini katastrskih občin v Halozah leta 1971 celo več kot 75,0 % kmečkih gospodinjstev, prav tako so obsežna območja Slovenskih goric ter obrobni deli Ptujskega in Dravskega polja imeli še vedno nad 50,0 % kmečkih gospodinjstev (Glej karto 4. Delež kmečkih gospodinjstev leta 1971). Območja z višjim deležem kmečkih gospodinjstev se navezujejo na območja nazadovanja števila prebivalstva, območja nižje gostote prebivalstva, ostarele strukture prebivalstva, prometno slabše povezanosti itd. Vsekakor so povezana z večino obravnavanih elementov prostorskega, socialnega in ekonomskega razvoja posameznih območij občin.

OSTALI ELEMENTI REGIONALNEGA RAZVOJA

V povezanosti z elementi demografskega razvoja ter socialno-ekonomske strukture gospodinjstev lahko obravnavamo tudi karto 5. Odnos do obdelovalnih površin v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979. V katastrskih občinah z ekstremnim nazadovanjem števila prebivalstva je opazno opuščanje kmetijskih površin. Javlja se socialni prelog, kulturna pokrajina je v razkroju. Največji obseg zavzemajo ta območja v Halozah, manj v Slovenskih goricah. Tu je nižji delež katastrskih občin, v katerih je opaziti opuščanje obdelovalnih površin, povezan z večjim deležem družbenega sektorja v kmetijstvu, še posebej v vinogradniških območjih goric.

Elementi demografskega razvoja so vsekakor v tesni medsebojni zvezi z elementi materialne in socialne infrastrukture. Slednji pojav je v zadovoljivi meri prisoten le v ravninskem svetu, kjer potekajo v vzhodno-zahodni smeri s posameznimi odcepi proti severozahodu glavne prometne žile. Tu je zadovoljivo število javnih prometnih zvez in telefonskih priključkov, kar omogoča normalno komuniciranje prebivalstva. Ob rednih avtobusnih zvezah se lahko prebivalstvo v širšem zaledju industrijskih središč normalno vključuje v tokove dnevne migracije delovne sile (Glej karto 6. Število javnih prometnih zvez v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979. V gričevnatem svetu z značilno poselitvijo po slemenih

je dostopnost še veliko slabša. Ugodne prometne zveze so le v posameznih dolinah, kjer ni bilo večjih ovir za gradnjo prometnega omrežja. Tako se v Slovenskih goricah naselja v dolinskih katastrskih občinah lažje vključujejo v promet, na slemenih pa le tista, kjer ~~sta~~ razvoj vinogradništva in izgradnja tako imenovanih "vinskih cest" dosegla višjo razvojno stopnjo. Slabše so razmere v osrednjem delu goric in še posebej v težko dostopnih in nekoliko višjih zahodnih Halozah. Posamezne katastrske občine oz. pripadajoča naselja nimajo niti ene prometne zveze s sredstvi javnega prometa na dan.

Analogno podobo nam pokaže tudi karta 7. Število telefonskih priključkov v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979. Medtem ko je v ravninskem svetu Dravskega, Ptujkega in Središkega polja še zadovoljiva situacija, tega nikakor ne moremo trditi za Slovenjske gorice in Haloze, kjer so posamezni priključki le v posameznih centralnih naseljih s pošto, sedežem matičnega prijavnega urada ali krajevne skupnosti (Glej karto 7.) Večina gričevnatega sveta je odrezanega od ravninskih centrov dela, zdravstvenega ali socialnega skrbstva itd. Posledica slabših komunikacij je manjše število obrtnikov v teh območjih ali obrtnikov sploh ni. Razvoj privatnega sektorja dejavnosti namreč v teh gričevnatih predelih iz navedenih vzrokov le neznatno vpliva na dejavnost prebivalstva in s tem na manjše razseljevanje.

Razmere smo skušali osvetliti še z analizo kulturnih dejavnosti in številom štipendistov po katastrskih občinah (Glej karto 8. Kulturno življenje v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979 in karto 9. Število štipendistov v k.o. občin Ormož in Ptuj 1979). Pri razmestitvi štipendistov se je pokazalo, da so prizadevanja družbe po večji socialni podpori mladih v nerazvitih območjih rodila določene sadove. Tako najdemo znatno število štipendistov na srednjih, višjih in visokih šolah med haloško mladino. Seveda obstaja problem zaposlitve po končani šoli v tako depresivnih območjih izredno velik, posebno pri poklicih, ki zahtevajo višjo

raven kvalificiranosti. Splošna odročnost območja onemogoča tudi kasnejše vključevanje te delovne sile v tokove dnevne migracije zaradi zaposlovanja v občinskih in drugih zaposlitvenih središčih. Ponavadi ta element še pospeši odseljevanje mladega prebivalstva. Ne glede na omenjeno, se je pokazalo, da tudi v primeru izobraževanja ima območje v ravninskem svetu ugodnejše razmere.

Dokaz, da je značilnost nerazvitih območij ostarela, imobilna struktura prebivalstva z neustrezno socialno-ekonomsko sestavo, ki ne more več obvladovati negativnih razvojnih tendenc prostora, je tudi v njihovem splošnem kulturnem delovanju. Skoraj celotno območje Haloz in večina katastrskih občin v Slovenskih goricah nima razvite niti ene kulturne dejavnosti oz. se prebivalstvo ne more več seznanjati s kulturnimi tradicijami naroda. V ravninskih predelih ali posameznih večjih centrih gričevnatega območja, prebivalstvu lahko vsaj enkrat letno predstavijo kulturno prireditev.

Kratek oris posameznih elementov regionalnega razvoja nam je potrdil tesno korelacijo med posameznimi elementi demografskega, ekonomskega, socialnega razvoja in socialno ter materialno infrastrukturo v prostoru. Posamezne elemente smo točkovali glede na stopnjo razvitosti oz. pojavljanja ter v okviru treh kategorij nakazali stopnjo regionalnega razvoja posameznih območij. Na ta način smo prišli do regionalizacije celotnega teritorija in opredelili njegov značaj po stopnji razvitosti (Glej karto 11. Stopnja regionalne razvitosti v občinah Ormož in Ptuj). Ugotovili smo, da so najmanj razvita gričevnata območja. Boljšo podobo kažejo, kjub splošnim negativnim procesom poleg ravninskega sveta še nekateri predeli Slovenskih goric, ki so nižji in tranzitni, medtem ko je v višjih zahodnih Halozah ob prometni nedostopnosti in obmejni zaprtosti razvojna situacija najbolj kritična.

Z A K L J U Č E K

Poizkus opredelitve stopnje razvitosti na osnovi izbranih kazalcev demografske, socialne in ekonomske strukture prebivalstva ter tehnične infrastrukture je pokazal, da je na tej stopnji gospodarske razvitosti, na kakršno smo naleteli na obravnavanem območju, med pomembnimi dejavniki tudi reliefna izoblikovanost površja. Ta je narekovala v preindustrijski družbi tako mrežo naselij in z njo povezan način poselitve, ki postaja danes ovira regionalnemu razvoju. V ravninskem delu (Dravsko in Ptujsko polje) je opazna velika mobilnost prebivalstva, zlasti v obliki priseljevanja bližje centrom ter oblikovanja območij dnevne migracije delovne sile. Delež kmečkega prebivalstva tu hitro nazaduje; medtem pa ugotavljamo v neravnem svetu drugačne zakonitosti družbenega razvoja.

Način poselitve v obliki razloženih naselij in zaselkov, ki leže po slemenih in v večji medsebojni oddaljenosti je onemogočal racionalno izgradnjo tehnične infrastrukture (ceste, telefonsko omrežje, črpalke, kulturni in prosvetni objekti itd.); to je vsega tistega, kar potrebuje za normalno delovanje prebivalstvo **industrijske družbe**. Posledice tega se že kažejo v izredno hitrem odseljevanju z območij neravnega sveta, ostarevanju prebivalstva ter stagnaciji kmečkega prebivalstva. Prebivalstvo se je že tako razredčilo in tako estarelo, da ni več mogoče biološke reprodukcije. Vse manj je usposobljeno za vzdrževanje obstoječe infrastrukture. Ti pojavi iz leta v leto še naprej poglobljajo nerazvitost v primerjavi s sosednjimi nižinskimi, za slovenske razmere prav tako še vedno ne dovolj razviti območji. Naše raziskave so pokazale, da iz opisanih razlogov že na relativno obsežnih območjih prebivalstvo ne daje in ne more dajati pobud za izboljšanje njihovih gospodarskih in socialnih razmer.

Cilj metodološkega pristopa je bil v opredelitvi prostorsko relevantnih dejavnikov nerazvitosti, da bi lahko v zaključni

fazi na osnovi selekcije kazalcev, ki smo jih do sedaj že upoštevali, prišli do ustreznih, za končno opredelitev tipov območij po stopnji razvitosti; s tem pa posredno do opredelitve odprtih problemov, ki jih moramo razrešiti za boljše izkoriščanje zemlje neravnega sveta. Sinteza, v kateri smo upoštevali deset kazalcev, razporejenih po treh stopnjah razvitosti, nam je omogočila na obravnavanem območju opredelitev treh sledečih tipov glede na organizacijo prostora:

- območja v napredovanju,
- območja v stagnaciji in
- območja v nazadovanju.

Sinteza je pokazala trdno korelacijsko zvezo, naj si bo to v kvantitativnem ali kvalitativnem pogledu, med razvojem in kvaliteto prebivalstva ter razvojem in kvaliteto infrastrukture. Naše analize oz. metode bomo preverjali v naslednjem letu na območju občin Maribor, Slovenska Bistrica in Lenart ter na celotnem območju SV Slovenije. Že sedanje analize so pokazale, da lahko ugotovitve tega območja služijo kot osnova za planiranje, odnosno tako gospodarsko usmerjanje, ki bo preusmerilo negativne tokove depopulacije, gospodarskega nazadovanja, opuščanja zemlje - razkroja kulturne pokrajine.

UVOD

Območje občin Ptuj in Ormož predstavlja s svojimi kmetijskimi zemljišči in proizvodnimi sposobnostmi pomemben dejavnik pri zagotavljanju prehranske bilance Slovenije. Kljub velikemu napredku v primarni proizvodnji in predelavi kmetijskih proizvodov pa zavira nadaljnji razvoj kmetijstva vrsta dejavnikov. Med njimi naj omenimo predvsem razdrobljeno zemljiško posest, slabo organiziranost in povezovanje kmetijstva, počasno združevanje dela, sredstev in zemlje, njeno slabo izkoriščenost, neprimeren kolo-bar, neskladje med cenami kmetijskih proizvodov in reprodukcijskega materiala ipd.

Zaradi urbanizacije se kmetijska zemljišča stalno zmanjšujejo in jih z melioracijami ne uspemo nadoknaditi. Za Haloze in Slovenske gorice je značilna močna depopulacija, preostalo prebivalstvo pa zaradi ostarelosti opušča obdelavo zemlje. Mladi kmetje, ki bi bili zainteresirani za tržno proizvodnjo, modernizacijo in intenzifikacijo kmetijstva, so vse redkejši. Mešana gospodinjstva, pred leti zaradi vlaganj v kmetijstvo hitro napredujoči del zasebnega sektorja, postajajo danes zaradi razdrobljenosti vse bolj problematična. Tudi zaščitene kmetije so premalo usmerjene.

Zemljiškoposestna struktura postaja tako največja ovira za razvoj sodobne, tržno usmerjene in načrtovane kmetijske proizvodnje ter ponudbe hrane. Zaradi neracionalnih investicij na enoto površine drobna gospodarstva tudi ne morejo ustvariti dohodka, ki bi omogočal kmetu v primerjavi z delavcem v drugih dejavnostih enak ali vsaj podoben ekonomski položaj in socialno varnost.

Nosilec najsoodobnejše in najproduktivnejše tehnologije ter tržne proizvodnje je družbeni sektor kmetijstva, ki bo tudi v prihodnje vse odločilnejši dejavnik v podružbljanju kmetijske proizvodnje.

Med pomembne naloge kmetijske politike sodijo ^{zato} v zvezi z nakazano problematiko v srednjeročnem obdobju 1981-85 zlasti (1):

- usposobitev družbenega kmetijstva za prevzem z deagrarizacijo sproščene zemlje, nakup in zaokroževanje zemljišč;
- pospešeno izvajanje melioracij in komasacij ter intenzifikacija kmetijske proizvodnje;
- hitrejša rajonizacija kmetijskih površin;
- preprečevanje opuščanja kmetijskih zemljišč;

- oblikovanje kompleksov združene zemlje v skupnosti in kmetijskega zemljiškega sklada;
- nadaljnje uspešnejše vertikalno povezovanje agroživilstva v kmetijskih kombinatih in SOZD;
- hitrejše preraščanje združnih organizacij v proizvodne organizacije in
- nadaljnji razvoj kmetijske pospeševalne službe.

I. ORGANIZIRANOST IN POMEN AGROŽIVILSTVA

Na območju ptujske in ormoške občine je družbeni sektor kmetijstva po stanju koncem leta 1980 organiziran v naslednjih organizacijah: SOZD Slovin DO KK "Jeruzalem" Ormož, KK Ptuj, Mesokombinat Perutina Ptuj, KZ Ptuj in KZ Lovrenc na Dravskem polju. Kot kmetijske organizacije ne le regionalnega, temveč tudi širšega pomena, jih želimo predstaviti z vidika njihove prostorske organiziranosti, saj kot žarišča inovacijskih procesov vse bolj spreminjajo ruralno okolje. Posebej želimo izpostaviti strukturo zaposlenih po panogah dejavnosti v okviru agrokomplesov in poseg^{teh} kmetijskih organizacij v kmetijski prostor z melioracijami, komasacijami, večanjem družbenih kmetijskih površin in integracijskimi procesi, med drugim z združevanjem kmetov v različne skupnosti in pogodbenim sodelovanjem.

1. Kmetijski kombinat Ptuj

Kmetijski kombinat na Ptujju je eden najpomembnejših nosilcev razvoja na področju agroživilstva, gostinstva in turizma v občini Ptuj (2, 3). Nastal je leta 1961 iz treh kmetijskih gospodarstev: "Dravsko polje" Kidričevo, "Ptujsko polje" Ptuj in "Haloze" Ptuj. V nadaljnjem integracijskem procesu se je izoblikoval današnji Kmetijski kombinat, ki ga sestavlja 16 TOZD z DS skupnih služb in zaposluje okoli 1600 oseb, s sezenci pa preko 2000. Kombinat združuje po stanju leta 1979 6.585 ha zemlje, od tega 3.137 ha poljedelskih površin, kar ga uvršča med največje kmetijske organizacije v Sloveniji. Organiziranost in dejavnost kombinata s številom zaposlenih po stanju 30.6. 1980 sta razvidni iz tabele 1.

TOZD Kmetijstvo Dravsko polje s sedežem v Kidričevem sestavljajo 3 delovne enote: v Staršah z 31, Pragerskem s 47 in Turnišču s 23 zaposlenimi, TOZD Kmetijstvo Ptujsko polje s sedežem v Dornavi pa delovni enoti Dornava z 49 in Trnovska vas z 28 zaposlenimi. TOZD Vinogradništvo Haloze, ki ima sedež v Podlehniku, sestavljata prav tako dve delovni enoti: Podlehnik s 110 in Zavrč z 80 zaposlenimi.

Od 6.585 ha zemlje kombinata odpade 2.359 ha na njive, 319 ha na sadovnjake in 459 ha na vinograde. Travnih površin je 3.311 ha.

Stalno zaposleni v Kmetijskem kombinatu Ptuj leta 1980

Tab.1

Naziv TOZD	Dejavnost	Štev. zap.	Sedež
1. Farma prašičev	Kmetijska proizvod.	111	Draženci
2. Gostinstvo "Haloški biser"	Gostinstvo	275	Ptuj
3. Gradbeni remont	Ostale dejavnosti	23	Ptuj
4. Kletarstvo "Slov. gorice"	Predelava	123	Ptuj
5. Merkur Beograd	Trgovina	78	Beograd
6. Mizarstvo in žaga	Ostale dejavnosti	54	Ptuj
7. Mlekarna	Predelava	65	Ptuj
8. Ptujске toplice	Ostale dejavnosti	33	Ptuj
9. Tehnoservis	Ostale dejavnosti	90	Ptuj
10. Tovarna močnih krmil	Predelava	31	Draženci
11. Trgovina	Trgovina	24	Ptuj
12. Živilska ind. "Petovia"	Predelava	152	Ptuj
13. Kmetijstvo Dravsko polje	Kmetijska proizvod.	101	Kidričevo
14. Kmetijstvo Ptujsko polje	Kmetijska proizvod.	77	Dornava
15. Vinogradništvo Haloze	Kmetijska proizvod.	190	Podlehnik
16. Sadjarstvo Osojnik	Kmetijska proizvod.	78	Ptuj
17. Delovna skupnost sk. sl.	Ostale dejavnosti	99	Ptuj
S K U P A J		1.604	

TOZD Dravsko polje združuje 2.575 ha, TOZD Ptujsko polje 2.004 ha, TOZD Vinogradništvo Haloze 1.405 ha in TOZD Osojnik 601 ha (tab.2). Zemljišča kombinata leže tudi v občinah Maribor, Slovenska Bistrica in Ormož.

Razširjenost zemljišč posameznih TOZD po katastrskih občinah je razvidna iz prilog 1-4.

Dejavnosti kombinata so zelo pestre, od primarne kmetijske preko predelovalne do gostinske in trgovske. S primarno kmetijsko proizvodnjo - poljedelstvom, živinorejo, vinogradništvom in sadjarstvom, se ukvarja 5 TOZD. Skupaj goje nad 3.000 kom pitovne goveje živine in nad 500 mlekarič, prirede okoli 30.000 kom prašičev in

Površine KK Ptuj po katastru leta 1979

Tab.2

Zemljiške kat.	Skupaj v ha	TOZD Drav.polje	TOZD Ptuj. p.	TOZD Vin. Haloze	TOZD Sadj. Osojnik
Njive, vrtovi	2. 359	1.155	854	155	195
Sadovnjaki	319		12	185	122
Vinogradi	459		13	412	34
Travniki	2. 646	1.185	992	300	169
Pašniki	665	193	102	311	59
Ribniki	1				1
Trstičje in moč.	11	3	8		
Nerod. zemlj.	125	39	23	42	21
S K U P A J	6. 585	2.575	2.004	1.405	601

pridelajo nad 2.000 t grozdja. V okviru TOZD Kletarstvo "Slovenske gorice" predelajo, vskladiščijo in izšolajo preko 3 milijone litrov vina visoke kakovosti, v TOZD Tovarna močnih krmil proizvedejo 30.000 t krmil, v TOZD Mlekarna pa predelajo v razne izdelke nad 16 milijonov litrov mleka. Dejavnost TOZD "Petovia" je proizvodnja konzervirane povrtnine, brezalkoholnih in žganih alkoholnih pijač.

Z drugimi dejavnostmi se ukvarjajo TOZD Mizarstvo in žaga (savne, oprema športnih objektov, hotelov ipd.), TOZD Gradbeni remont (gradbena dela), TOZD Tehnoservis (servis za mehanizacijo), TOZD Trgovina, TOZD Ptujске toplice in TOZD "Haloški biser". Slednja združuje 90 % gostinstva v ptujski občini. TOZD "Merkur" Beograd oskrbuje s proizvodi kombinata naše glavno mesto. Njena zelo pomembna dejavnost je sodelovanje z več tisoč kmeti - kooperanti v Vojvodini, ki posedujejo nad 7.000 ha ornih površin. Iz te kooperacije se kombinat oskrbuje z okoli 10.000 t koruze in sončnicami za tovarno olja v Slovenski Bistrici ter z vrsto drugih pridelkov in surovin.

Kombinat je pomemben izvoznik vina, sadja, hmelja, mesa, povrtnine in savn.

V srednjeročnem obdobju 1976-80 je kombinat realiziral največ nalog na področju agrarne infrastrukture, tj. pri hidro- in agromelioracijskih delih, v predelavi mleka, vina in pitanih govedih. Melioracije, ki so bile predvidene na 1.263 ha, so bile skoraj v celoti opravljenе. Kmetijske površine razširjajo v Pesniški in Polskavski dolini ter s kooperacijo v Vojvodini. Načrtujejo povečanje pridelka koruze in izgradnjo farme prašičev, medtem ko je nova tovarna močnih krmil s kapaciteto 70.000 t krmil v gradnji.

Srednjeročni načrt za obdobje 1981-85 predvideva:

- odkup 1.245 ha zemljišč,
- hidro- in agromelioracije na 2.030 ha,
- nove nasade sadovnjakov (54 ha), vinogradov (85 ha) in hmelja (40 ha),
- proizvodnjo sladkorne pese na okoli 800 ha,
- novo farmo prašičev za 30.000 kom,
- nove sušilnice in skladišča,
- izgradnjo namakalnih sistemov na 500 ha,
- nove hleve za krave, mlado živino in pitano govedo za okoli 2.000 glav,
- nabavo mehanizacije in agroaviacije,
- izgradnjo mlekarskih kapacitet za predelavo 24 mil. litrov mleka v sedanje in nove proizvode,
- nadaljnjo izgradnjo predelovalne industrije Petovia v smeri zmrzovalnih programov,
- adaptacijo oz. izgradnjo gostinskih lokalov in
- povečanje skladiščnih kapacitet v Beogradu.

V kombinatu bodo pridelali lo do 12.000 ton koruze, v kooperaciji z Vojvodino pa dodatnih lo do 15.000 ton. Pridelek koruze se bo tako povečal za 100 %. Do konca srednjeročnega obdobja predvidevajo tudi trikratno povečanje proizvodnje sladkorne pese. Namakanje zemljišč z vrtninami in drugimi intenzivnimi kulturami načrtujejo ob akumulacijskih jezerih oz. odvodnikih hidrocentral Srednja Drava I in II.

Veliko pozornost bo kombinat v prihodnje posvečal infrastrukturnim naložbam, tj. pridobivanju oz. nakupu zemlje, melioracijam in zložbam kot pomembnim dejavnikom za povečanje družbeno organizirane proizvodnje. Ker pa izguba zemljišč zaradi urbanizacije prizadeva tudi kombinat, bo potrebno bolj kot doslej zaščititi plodno kmetijsko zemljo.

V pridelovanju hrane je najbolj deficitarno meso, saj njegova potrošnja nenehno narašča, po drugi strani pa zaradi deagrariacije in ostarelosti kmetov ni računati na povečano rejo prašičev v zasebnem kmetijstvu. Odtod vse večja potreba družbene farmske vzreje svinj.

Kombinat Ptuj se vse bolj vključuje v agroživilski kompleks severovzhodne Slovenije in zunaj nje, predvsem z vsklajevanjem obnove nasadov hmelja, sadovnjakov, vinogradov, vsklajevanjem hidro- in agromelioracij ter drugih investicijskih naložb.

2. Mesokombinat Perutnina

Druga pomembna delovna organizacija s sedežem v Ptujju je Mesokombinat Perutnina, ki je ozko specializirana za proizvodnjo in predelavo piščančjega mesa (4). Finalni izdelki predstavljajo piščančje meso v raznih obdelavah, perutninske klobasne izdelke in konzerve. Po svoji strukturi je to tipičen kombinat, ki tehnološko združuje razne industrijske dejavnosti s primarno in finalno proizvodnjo. V svoji sestavi ima kombinat tudi živinsko klavnico s statusom internega dobavitelja.

V Mesokombinatu je zaposlenih 1.350 oseb, v TOK pa združuje delo in sredstva blizu 400 kooperantov. Delovno organizacijo sestavlja 5 TOZD s skupnimi službami. Njena organiziranost in dejavnost ter število zaposlenih je razvidna iz tabel 3a in 3 b.

Stalno zaposleni v Mesokombinatu Ptuj leta 1980

Tab. 3a

Naziv TO	Dejavnost	Štev. zap.	Štev. koop.	Sedež
Tovarna krmil	kmetijstvo	73		Ptuj
Farme	kmetijstvo	163		
Perutninska farma		43		Sela
Perutninska farma		37		Kidričevo
Perutninska farma		29		Trnovci
Farma brojlerjev		54		Ptuj
TO kooperantov	kmetijstvo	32	400	Ptuj
Mesna industrija	predelava	463		Ptuj
Commerce	trgovina	234		Ptuj
Servisi	ostala dej.	170		Ptuj
Tiskarna	ostala dej.	78		Ptuj
Del. skup. sk. sl.	ostala dej.	117		Ptuj
K U P A J		1.350	400	

Commerce ima 12 dislociranih enot (tab. 3b).

Tab. 3b

Dislocirana enota	Štev. zap.
Mesnice - Ptuj	48
Prodajalne - Ptuj	9
Mesnice - Maribor	11
Mesnice - Ljubljana	20
Skladišče - Ljubljana	14
Skladišče - Beograd	20
Kioski - Beograd	26
Skladišče - Zagreb	7
Kioski - Zagreb	17
Reka	14
Banja Luka	3
Tuzla	3
SKUPAJ	192

Kooperanti Mesokombinata so iz 15 občin: Ptuj (109), Slovenska Bistrica (95), Slovenske Konjice (44), Maribor (37), Ormož, Gornja Radgona, Šmarje, Šentjur, Radlje, Slovenj Gradec, Lenart, Dravograd, Zabok, Krapina in Čakovec.

Fizični obseg proizvodnje finalnih izdelkov (razen tiskarne) za leto 1980 je naslednji: 27.000 t piščančjega mesa, 3.000 t perutninskih klobasnih izdelkov, 44 mil. kom valilnih jajc, 4 mil. kom konzumnih jajc, 30 mil. dan starih piščancev in 100.000 t krmil. Kombinat prodaja svoje izdelke po vsej državi preko grozistov in okoli 30 % v lastni maloprodajni mreži. Izvažata okoli 20 % finalnih izdelkov in 15 % repromateriala, tj. dan starih piščancev, predvsem na Bližnji in Srednji Vzhod.

V srednjeročnem obdobju 1981-85 naj bi proizvodnja piščančjega mesa dosegla 40.000 t, predelava 6.000 t perutninskih klobasnih izdelkov, velik povdarek pa bo tudi na izvozu.

3. Kmetijska zadruga Ptuj

Kmetijska zadruga Ptuj je kmetijska organizacija združenih kmetov, nastala leta 1979 z odcepitvijo obrata Kooperacija Kmetijskega kombinata Ptuj (5-8). Zadruga ima 19 zadružnih enot, od tega 7 na območju Slovenskih goric, 3 na Ptujskem polju, 8 v Halozah in 1 na območju Dravskega polja. Zadružne enote se pokrivajo s krajevnimi skupnostmi in zavzemajo 92 % ozemlja ptujske občine. Zaposlenih je 154 oseb, od tega v kmetijski pospeševalni službi 19, pri odkupu in prodaji 93, hranilno-kreditni službi 4 ter v finančno-računovodskem in splošnem sektorju 38 oseb.

Na območju KZ[†] je bilo leta 1980 10.078 kmečkih gospodarstev s 33.985 ha kmetijske površine, od tega 11.721 ha njiv, 357 ha sadovnjakov, 1.295 ha vinogradov, 11.126 ha travnikov in 6.006 ha pašnikov. Med njimi je bilo 3.124 zaščitene kmetij, 429 preusmerjenih kmetij in 1.719 članov zadruga (tab. 4).

Najpomembnejša proizvodna usmeritev zadruga je živinoreja, mesna kot mlečna. Leta 1976 je bilo na območju zadruga 14.000 krav. Njihov stalež se je doslej le malo povečal. Manjša gospodarstva namreč rejo goveda opuščajo, medtem ko se na preusmerjenih kmetijah čreda povečuje in kakovostno zboljšuje. V nekaterih odročnih

Zadružne enote Kmetijske zadruge Ptuj leta 1980

Tab.4

Območje	Zadružna enota	Skupna pov. ha	Kmet.pov. ha	Štev. gosp.	Štev. zašč.km.
I. SLOVENSKE GORICE	1. Grajena	2.499	1.185	417	104
	2. Rogoznica	2.855	1.810	505	177
	3. Destrnik	3.189	1.804	580	171
	4. Trnovska vas	2.336	1.409	288	143
	5. Vitomarci	1.659	1.018	300	91
	6. Juršinci	3.194	1.762	515	156
	7. Polenšak	2.445	1.281	340	92
	Skupaj	18.177	10.269	2.945	934
II. PTUJSKO POLJE	8. Dornava	790	663	258	69
	9. Gorišnica	2.905	1.975	680	200
	10. Markovci	3.830	2.376	1.002	306
	Skupaj	7.525	5.014	1.940	575
III. HALOZE	11. Cirkulane	3.202	1.349	616	72
	12. Zavrč	1.926	865	338	40
	13. Leskovec	2.730	1.081	371	104
	14. Videm	3.197	1.986	581	211
	15. Podlehnik	4.681	1.702	605	112
	16. Žetale	3.796	1.119	366	120
	17. Majšperk	7.051	3.105	785	257
	18. Stoperce	2.125	686	133	76
	Skupaj	28.708	11.893	3.795	992
IV. DRAVSKO POLJE ⁺	19. Hajdina	10.118	6.809	1.398	623
Vsa območja SKUPAJ ⁺		64.528	33.985	10.078	3.124

⁺ Skupaj s KZ Lovrenc na Dravskem polju

- 10 % ali 1.400 ha pod krušnimi šiti,

- 5 % ali 600 ha pod sledkorno peso,

- 15 % ali 2.100 ha pod krompirjem in vrtninami in

- 30 % ali 4.900 ha pod koruzo za krmo.

Preostala tretjina njivskih površin (4.900 ha) bi se nadalje sku-

pla drugi proizvodnji in lastni preskrbi, kar je še vedno visok

krajih Slovenskih goric in Haloz še vedno ni organiziran odkup mleka. Tržna proizvodnja mleka bi se naj do leta 1985 povečala na 15 mil. litrov (leta 1979 blizu 9 mil.l), prireja govejega mesa pa od 3.872 t (leta 1979 okoli 1800 t) na 4.200 t. Da bi se izognili vse dražjim krmilom, bo treba v prihodnje vložiti veliko naporov za pridelovanje krme na njivskih površinah in smotrno izkoriščanje travnega sveta.

Pomembna živinorejska panoga v ptujski občini je prašičereja. Da bi do leta 1985 dosegli vzrejo 30.000 kom 100 kilogramskih prašičev, bo potrebna reprodukcija 1.500 plemenskih svinj na 70-80 kmetijah s po 20 plemenicami, za vzrejo mesnatih prašičev pa bo treba proizvodno usmeriti okrog 100 kmetij, ki bodo v turnusu vzrejale po 200 do 300 pitancev. Prašičerejo bo smotrno organizirati le na tistih kmetijah, ki bodo zagotovile vsaj 30 % lastne krme.

Poljedelstvo je podrejeno živinoreji, saj porabi kmečko gospodarstvo večino pridelka kot krmo za živino ali lastno prehrano. Prodajo le 1.500 do 2.000 ton krompirja. Zato bo treba toliko bolj težiti h kolobarju, v katerem bo glavni pridelek hrana in stranski krma za živino. V njem bi moralo biti tudi čimveč poljščin, ki so osnova živilske predelovalne industrije. Kmetije bi se naj glede na kolobar usmerile v dve skupini in sicer:

a) živinorejske kmetije z usmerjenostjo v govedorejo in prašičerejo ter pridelovanje krušnih in krmnih žit, sladkorne pese in krompirja;

b) kmetije, usmerjene v intenzivno zelenjadarsko tržno proizvodnjo za potrebe živilske predelovalne industrije, za trg in oskrbo obratov družbene prehrane. To bi naj bila predvsem manjša, bolj ali manj preslojena gospodarstva, ki nimajo pogojev za živinorejo.

Če bi namenili dve tretini ali 9.000 ha njivskih površin zasebnega sektorja v ptujski občini tržni proizvodnji, bi bile na osnovi plodoreda za posamezne kulture na voljo naslednje površine:

- 10 % ali 1.400 ha pod krušnimi žiti,
- 5 % ali 600 ha pod sladkorno peso,
- 15 % ali 2.100 ha pod krompirjem in vrtninami in
- 35 % ali 4.900 ha pod koruzo za krmo.

Preostala tretina njivskih površin (4.900 ha) bi še nadalje služila drugi proizvodnji in lastni preskrbi, kar je še vedno visok

delež. Takšna proizvodna orientacija bi omogočila pridelok 5.600 ton tržnih viškov krušnih žit, s čimer bi prav tako prispevali k izboljšanju prehranske bilance v Sloveniji. S pridelovanjem koruze kot temeljne poljščine bi morali vse bolj pokrивati potrebe po lastni krmi za živino.

Sladkorno peso šele uvajajo v plodored. Poskusno pridelovanje je pokazalo, da so pogoji za gojenje te kulture ugodni, ustreza pa tudi agrotehnika. V letu 1979 so pridelali 1.022 ton pese, v bodoče pa jo bodo pridelovali na 600 ha, kar predstavlja pri donosu 400 mq/ha 24.000 ton. Stranski proizvodi kot pesno listje, glave in pesni rezanci so dobrodošli v mlečni živinoreji.

Površin pod krompirjem ne nameravajo povečevati, pač pa je nujno intenzivirati njegovo pridelavo. Leta 1979 so ga pridelali 1.146 ton, za leto 1985 pa predvidevajo pridelok 2.300 ton. Tržna proizvodnja krompirja bi zahtevala izgradnjo večjega skladišča, ki bi služilo kvalitetni hrabi in dodelavi. Slednje bi ugodno vplivalo na zmanjšanje tržnega nihanja.

Vrtnine bodo morale zavzeti ustreznije mesto v kmetijstvu občine, saj ima njihovo pridelovanje mnoge komparativne prednosti, med njimi predvsem predelovalne kapacitete živilske industrije Petovia, ugodne naravne danosti z možnostjo namakanja in visok delež mešanih kmetij.

Vinogradi zavzemajo v ptujski občini 1.648 ha, od tega jih je 1.280 ha zasebnih, ki so precej izčrpani. Obnova poteka počasi, saj so v obdobju 1976-80 obnovili le 116 ha in to izključno na individualni osnovi. Šele leta 1980 so nastale 3 pogodbene skupnosti. Odkup mošta oz. grozdja zelo niha.

Nujna bi bila tudi obnova sadjarstva. V obdobju 1976-80 je zadruga predvidela ureditev 60 ha intenzivnih nasadov jablan, hrušk, jagodičevja in lupinastega sadja v sadjarskih skupnostih ali individualno, vendar do nje ni prišlo. V prihodnje bo zato treba poskrbeti za hitro obnovo večjih združenih nasadov, za kar so naravni pogoji v gričevnatem svetu zelo ugodni. Sadje je pomenilo nekoč glavni vir dohodka številnih kmetij, zato ga tudi v sedanjih družbeno-ekonomskih razmerah zaradi njegovih ugodnih tržnih možnosti ne bi smeli zapostavljati.

Program melioracij KZ Ptuj je do leta 1980 predvidel usposobitev 1.640 ha zasebnih zemljišč na območju Pesniške doline. Leta 1977 so dokončali melioracijo in komasacijo v Levanjcih na 43 ha. Na-

slednje leto so se dela nadaljevala v Drbetincih na 92 ha in bila zaključena leta 1979. Pred melioracijo je bilo na tem območju 110 lastnikov z 249 zemljiškimi parcelami, danes pa jih je 36 s 60 parcelami. Zasebne posesti je 48 ha. Parcela je pred zložbo merila poprečno 35 a, sedaj pa meri 2,15 ha. Meliorirane površine so večinoma zasejali s koruzo. Leta 1979 sta bili dokončani tudi melioracija in komasacija v Mostju na 25 ha, pričela pa so se melioracijska dela ob Brnci na 131 ha.

Pomembna v tej zvezi je ustanovitev Samoupravne interesne skupnosti za melioracijo Pesniške doline (leta 1979), katere soustanovitelj je zadruga. Z njo je melioracija postala obvezna za vse lastnike in uporabnike zemljišč ter 50%-na zagotovitev soglasja ni več potrebna. Slednje bo nedvomno ugodno vplivalo na nadaljnjo dinamiko melioracijskih del in komasacijskih postopkov, kar se kaže tudi v programu za leto 1980, saj je bilo od predvidenih 645 ha zemljišč urejenih 344 ha (območja Ločič, Mostje, Strejaci in ob Brnci).

V pogojih stabilizacije bodo nekatere programe, predvidene za obdobje do leta 1980, morali prenesti v novo srednjeročno obdobje 1981-85. V njem so programirali nadaljnje usposabljanje zemljišč na območju Polskave, kjer pomeni 1.800 ha zemljišč KZ Ptuj in KZ Lovrenc na Dravskem polju pomemben potencial za pridelovanje hrane, krme in industrijskih rastlin. Podobno velja za zemljišča v številnih manjših dolinah Slovenskih goric in Haloz, ki jih prav tako ne bi smeli zanemariti.

4. KZ "Dravsko polje" Lovrenc na Dravskem polju

Ob KZ Ptuj je na območju občine Ptuj organizirana še KZ Lovrenc(8,9), ki so jo ustanovili leta 1947. Leta 1961 so se ji pripojile še KZ Šikole, KZ Sela in KZ Cirkovce. Na njenem območju je 550 kmetij, med njimi 454 zaščitenih in 111 preusmerjenih. Zadruga združuje 240 članov. Skupna površina zemljišč dosega blizu 5.000 ha, od česar je 2.383 ha njiv, 1.035 ha travnikov, 1.415 ha gozdov in 74 ha močvirij.

Zadruga se organizacijsko deli na 4 proizvodne okoliše: Lovrenc, Cirkovce, Šikole in Sela. Kooperacijsko sodelovanje so organizirali predvsem pri proizvodnji mleka (3,5 mil.l, tržna proizvodnja 2,3 mil.l), tržni prireji klavne govedi (1.370 glav), prireji prašičev (3.600 kom, tržna prireja 1.650 kom) in prodaji krompirja (788 ton). Podatki se nanašajo na leto 1979.

Zaposlenih je 22 oseb, 1 v kmetijstvu, 10 v trgovini in 11 v upravi.

5. Slovin, kmetijski kombinat "Jeruzalem" Ormož

V ormoški občini združuje družbeno in organizirano zasebno kmetijsko proizvodnjo kmetijski kombinat "Jeruzalem" Ormož (10,11). Razvil se je iz nekdanje Skupnosti TOZD "Jeruzalem" Ormož, ta pa je nastala iz Kmetijskega kombinata "Jeruzalem" Ormož, ki se je leta 1968 pripojil Slovenija vinu Ljubljana. Delovna organizacija Slovin KK "Jeruzalem" Ormož je samoupravno organizirana v SOZD Slovin Ljubljana. Sestavljajo jo 4 TOZD: Vinogradništvo, Kmetijstvo, Gostinstvo in Kooperacija ter delovna skupnost skupnih služb.

Dejavnost kombinata je zelo heterogena in specializirana po TOZD in delovnih enotah. Kmetijska dejavnost kombinata je usmerjena v vinogradništvo, poljedelstvo in živinorejo, nekmetijska pa v gostinstvo in trgovino. Delovne enote v okviru TOZD so še naprej specializirane, npr. v vinogradništvo, sadjarstvo, vinarstvo, poljedelstvo, živinorejo, gostinstvo, trgovino, prevoznništvo ipd.

Zaposlenih je 659 oseb, od tega v TOZD Vinogradništvo 282, TOZD Kmetijstvo 150, TOZD Gostinstvo 96, TOK 54 in v delovni skupnosti skupnih služb 77 oseb. Organiziranost kombinata, njegova dejavnost in število zaposlenih je razvidno iz tabele 5.

Kombinat poseduje po podatkih katastra iz leta 1979 skupaj 2.536 ha površin, od česar odpade na njive 1.084 ha, sadovnjake 437 ha, vinograde 555 ha in travniške površine 415 ha. TOZD Kmetijstvo ima 1.302 ha in TOZD Vinogradništvo 1.234 ha skupnih površin. Prvi združuje predvsem vinogradniške in sadjarske, drugi pa njivske in travniške površine v Ormoških gorica in Ormoškem Obdravju. Nekaj površin ima kombinat tudi v ljutomerski občini. Globalen pregled površin prikazuje tabela 6, ^{njihova} podrobnejša struktura in razporeditev po katastrskih občinah pa je razvidna iz prilog 5 in 6.

Pomen kombinata in njegovih TOZD Kmetijstvo in Vinogradništvo razberemo za pomembnejše proizvodne postavke iz pregleda fizične kmetijske proizvodnje v obdobju 1976-80, ki ga bomo hkrati primerjali s predvideno proizvodnjo v srednjeročnem obdobju 1981-85 (tab. 7).

Stalno zaposleni v Kmetijskem kombinatu "Jeruzalem"
Ormož leta 1980

Tab. 5

TOZD, TOK, DE, ZE	Dejavnost	Štev.zap.	Sedež
1. TOZD Vinogradništvo	kmet. p., pred.		
DE Sadjarstvo	sadjarstvo	46	Ivanjkovci
DE Vinogradništvo	vinogradništvo	103	Ivanjkovci
DE Vinogradništvo	vinogradništvo	88	Miklavž
DE Klet	vinarstvo, kletarstvo, pred.	45	Ormož
2. TOZD Kmetijstvo	kmet. p., pred. ostale dejav.		
DE Poljedelstvo	poljedelstvo	40	Ormož
DE Farma	živinoreja	29	Središče
DE Prevoznništvo	ostale dejav.	14	Ormož
DE Oljarna, mešalnica	predelava	32	Središče
DE Delavnice	ostale dejav.	35	Ormož
3. TOZD Gostinstvo	gostinstvo, trgovina		
DE Gostinstvo	gostinstvo	71	Ormož
DE Trgovina	trgovina	25	Ormož
4. TOK Kooperacija	kmet.p., trgovina		
ZE Vitan- Kog, Središče, Miklavž, Ivanjkovci, Tomaž, Velika Nedelja, Podgorci, Ormož	kmet.p., odkup-prodaja	57	Ormož
ZE Perutninarstvo	živinoreja	1	Ormož
5. Delovna skupnost skupnih služb	ostale dejavnosti	77	Ormož
S K U P A J		663	

Površine KK "Jeruzalem" Ormož leta 1979 (po katastru)

Tab.6

Zemljiške kategorije	Skupaj v ha	TOZD Vinogradništvo	TOZD Kmetijstvo
Njive, vrtovi	1.084	65	1.019
Sadovnjaki	437	431	6
Vinogradi	555	555	-
Travniki	298	97	201
Pašniki	117	73	44
Ribniki	-	-	-
Trstičje in močvirje	-	-	-
Nerodovitna zemljišča	45	13	32
S K U P A J	2.536	1.234	1.302

Proizvodnja TOZD Kmetijstvo in TOZD Vinogradništvo
 KK " Jeruzalem" Ormož 1976-1980 in predvidena
 proizvodnja 1981- 85

v t

Tab. 7

Pridelek	doseženo 1976-80	plan 1981-85	indeks	doseženo 1979	plan 1985
pšenica, ječmen	5.400	5.882	108,9	1.005	1.350
koruza	11.336	16.818	148,4	3.568	3.900
hmelj	172	232	134,9	32	46
seno	455	235	56,1	80	35
sladkorna pesa	24.881	58.367	234,6	7.049	13.200
bučno olje	359	430	119,7	76	92
močna krma	31.305	52.900	169,0	7.354	15.000
prirast-govedo	3.918	4.000	102,1	761	800
grozdje	14.197	18.745	132,0	2.777	4.120
jabolka	6.731	13.100	194,6	2.013	2.800
hruške	427	1.000	234,2	113	200
breskve	192	720	375,4	47	160
višnje	198	1.790	904,0	1,8	500
jagode	470	1.000	212,8	163	200

Vse pomembnejša postaja tudi kmetijska proizvodnja zasebnega sektorja kmetijstva, ki jo združuje TOZD Kooperacija. Po podatkih popisa iz leta 1971 je v občini Ormož čistih kmetij 1.403 ali 39 % in mešanih kmetij 2.207 ali 61 %, skupaj 3.610. Na kmetijo odpade 3,04 ha kmetijske zemlje. Perspektivnih je okoli 1.100 do 1.200 kmetij, ostale pa so ostarele in brez potencialnih naslednikov ali opuščajo kmetovanje zaradi zaposlitve v drugih dejavnostih. Izkoriščenost zemljišč je pri njih slaba. Od vseh kmetij je preusmerjenih v tržno proizvodnjo 334 kmetij in sicer: 262 v govedorejsko, 23 v prašičerejsko, 24 v perutninarsko in 25 v vinogradniško proizvodnjo.

V temeljni organizaciji kooperantov je organiziranih 9 združnih enot, 8 po teritorialnem načelu in se ujemajo z območji krajevnih skupnosti. Te se ukvarjajo z vso kmetijsko proizvodnjo razen perutninarstva, z oskrbo kmetov z repromaterialom, gradbenim materialom, prodajo blaga kmetom ter prevzemom in odkupom kmetijskih pridelkov. Ena združna enota je organizirana po specialnosti. Njena dejavnost je proizvodnja brojlerjev in valilnih jajc.

Večina kmetov v občini sodeluje s TOK pogodbeno. Sovlaganje ali t.i. organizirana proizvodnja se uveljavlja pri reji telet, goveda, prašičev in perutnine. Prost odkup je v upadanju, čeprav zavzema precejšen obseg. Združenih kmetov oz. članov TOK je 750, občasno pa sodeluje TOK z okoli 2.500 kmeti. Preusmerjenih je 334 kmetij. Vseh kmetijskih površin zasebnega sektorja je po katastru iz leta 1979 v občini 10.976 ha, od tega 5.848 ha njiv, 856 ha sadovnjakov, 656 ha vinogradov, 2.771 ha travnikov in 845 ha pašnikov.

V rastlinski proizvodnji je kombinat leta 1979 v okviru TOZD Kooperacija sodeloval pri proizvodnji 650 ha žit, 1.350 ha koruze, 300 ha silažne koruze, 280 ha krompirja, 20 ha vrtnin, 137 ha sladkorne pese in 154 ha vinogradov. Iz pogodbene proizvodnje prevzemajo vrsto tržnih viškov. Ti so za leto 1979 skupaj z prostim odkupom 1981-85 v primerjavi z obdobjem 1976-80 in planom za leto 1985 razvidni iz tabele 8.

K tabeli 8 moramo dodati še organizirano proizvodnjo oz. odkup tržnih viškov na osnovi skupnega vlaganja, ki je dosegel leta 1979 334 ton govejega, 169 ton telečjega, 352 ton svinjskega in 2.278 ton piščančjega mesa.

Proizvodnja TOZD Kooperacija KK "Jeruzalem"
 Ormož 1976-1980 in predvidena proizvodnja
 1981-1985

v t

Tab.8

Pridelek	doseženo 1976-80	plan 1981-85	indeks	doseženo 1979	plan 1985
teleta	1.300	1.410	108	248	300
goveda	4.286	4.636	108	938	954
prašiči	2.086	2.760	133	403	600
mleko	13.584	18.850	139	3.194	4.000
žita	1.377	1.600	116	167	330
krompir	7.000	6.650	95	2.221	1.450
sadje	885	750	84	171	150
vrtnine	1.797	2.050	114	448	420
kože	396	400	101	73	80
grozdje	4.710	7.000	149	1.208	1.600
sladkorna pesa	23.500	119.860	500	3.665	27.000

II. PARCELNA IN POSESTNA RAZDROBLJENOST

Podobno kot pri doseđanjih analizah parcelne razdrobljenosti v Pomurju (12), izhajamo tudi v tem primeru le iz obravnave poprečne velikosti parcele ne glede na zemljiško kategorijo. Za našo analizo zadostujejo splošne ugotovitve in prikaz regionalnih razlik, toliko bolj, ker je v nekaterih območjih problematika razdrobljenosti in pomešanosti podrobneje proučena (13-15).

Razdrobljenost parcel je največja v območjih, kjer je zaradi visoke agrarne gostote prihajalo do permanentne težnje po delitvi posesti. Čim manjše so bile površine določene zemljiške kategorije, tem izrazitejše je bilo drobljenje. Med novejše dejavnike spreminjanja velikosti zemljiških parcel sodijo podružbljanje zemlje, komasacije, urbanizacija ipd. Tudi socialne razmere v preteklosti so pogosto pogojevale velikost parcele, npr. vinogradniške, saj se je kmečka posest v primerjavi z nekmečko mnogo bolj drobila. Odtod strukturne razlike med nekdanjimi kmečkimi in dominikalnimi vinogradniškimi območji, ki se kažejo še danes družbenoekonomski v diferenciranosti kmečke ali polkmečke in podružbljene vinorodne pokrajine.

Poprečna velikost parcele (16) dosega v občini Ptuj 31,3 a in v občini Ormož 30,3 a, kar približno ustreza vrednostim v občinah Gornja Radgona in Ljutomer, a močno presega poprečno velikost parcele v Prekmurju. Ujemata se tudi poprečni vrednosti kmečke parcele z okoli 27 a, znatno večja pa je parcela v družbeni posesti. Ta meri v občini Ormož 48,3 a, v občini Ptuj pa celo 57,2 a, kar lahko pripisujemo med drugim intenzivnemu podružbljanju vinorodne posesti v Jeruzalemskih gorica^h in Halozah ter mokrotnih travnikov ob Pesnici po opravljenih hidromelioracijah.

Katastrske občine smo razvrstili glede na velikost parcele v 5 skupin: do 15 a, 15 do 20 a, 20 do 30 a, 30 do 40 a in več kot 40 a (tab. 9,10).

Največjo parcelno razdrobljenost kaže vinorodno gričevje s pretežno kmečkimi vinogradi, predvsem v Slovenskih gorica^h. Taki primeri so k.o. Kajžar, Pavlovski vrh, Runeč, Žvab, Prerad, Gradiščak, Destrnik in Ločki vrh s parcelo manjšo od 20 a. V

Poprečna velikost parcele. Občina Ormož.

Kat. občina	velikost	Kat. občina	velikost
Bratonečice	33,37	Senik pri Tomažu	31,20
Bresnica	36,67	Sodinci	23,70
Cerovec	26,48	Središče	29,77
Cvetkovci	24,95	Stanovno	32,63
Frankovci	40,59	Strjanci	25,82
Gomila	27,33	Sv. Miklavž	36,45
Grabe pri Središču	61,05	Sv. Tomaž	22,22
Hardek	41,57	Šalovci pri Središču	52,55
Hermanci	31,08	Šardinje	23,31
Hum	30,25	Trgovišče	35,14
Ivanjkovci	32,67	Trnovci	23,17
Jastrebc	20,43	Veličane	28,10
Kajžar	16,64	Velika Nedelja	34,09
Ključarovci	36,14	Veliki Brebrovnik	24,27
Kog	21,54	Vičanci	22,58
Koračice	29,85	Vinski vrh	34,06
Lačaves	21,93	Vitan	42,03
Lahonci	21,97	Vodranc	40,54
Lešnica	42,49	Vuzmetinci	28,62
Libanja	28,66	Zasavci	35,62
Litmerk	35,42	Žerovinci	33,58
Loperšice	33,45	Žvab	17,67
Mala vas	19,44		
Mali Brebrovnik	32,03	<u>Občina Ormož</u>	<u>30,28</u>
Mihalovci	28,79	Družbeni sektor	48,33
Obrež	40,59	Zasebni sektor	26,73
Ormož	18,60		
Osluševeci	26,97		
Pavlovci	45,33		
Pavlovski vrh	18,85		
Podgorci	22,83		
Pršetinci	26,92		
Pušenci	38,20		
Rakovci	20,39		
Rucmanci	31,75		
Runeč	19,74		
Savci	31,48		
Senešci	22,58		

Kat. občina	velikost	Kat. občina	velikost
Apače	38,24	Gradiščak	14,77
Belavšek	24,08	Gradišča	27,89
Belski vrh	15,88	Gradišče	32,11
Biš	35,36	Grajena	27,97
Bišečki vrh	30,48	Grajenščak	31,57
Bodkovci	28,48	Grlinci	29,48
Bolečka vas	91,77	Gruškovec	20,30
Bolfenk	55,58	Gruškovje	46,64
Borovci	28,13	Hajdina	22,84
Bratislavci	36,19	Hajdoše	23,24
Brezovec	30,77	Hlaponci	36,67
Brstje	15,24	Hrastovec	27,41
Bukovci	28,88	Hvaletinci	29,21
Čermožiše	50,16	Jablovec	28,89
Cirkovce	42,42	Janežovci	37,16
Cirkulane	30,46	Janški vrh	47,60
Desenci	29,85	Janežovski vrh	22,05
Destrnik	12,10	Jiršovci	31,83
Dežno	37,89	Jurovci	26,39
Dobrina	37,45	Juršinci	25,88
Doklece	41,75	Kicar	18,21
Dolane	37,51	Kočice	34,74
Dolena	44,58	Korenjak	42,10
Dolič	19,21	Kozminci	35,31
Dornava	23,79	Krčevina pri Ptuj	22,40
Dragonja vas	38,51	Krčevina VBG	41,40
Dravci	31,04	Kukava	18,42
Dravinjski vrh	34,79	Kupčinja vrh	44,40
Draženci	29,63	Lancova vas	30,30
Drbetinci	20,86	Lešje	28,96
Drenovec	34,93	Levanjci	37,56
Dragovič	18,09	Ljubstava	41,34
Drstelja	38,35	Ločilč	43,76
Formin	30,65	Ločki vrh	13,39
Gajevci	31,75	Lovrenc na Dr. p.	48,28
Gerečja vas	36,98	Ložina	62,28
Gorca	40,69	Majski vrh	30,43
Gorenjski vrh	26,32	Mala Varnica	45,38
Goričak	30,07	Mala vas	31,44

Kat. občina	velikost	Kat. občina	velikost
Markovci	24,73	Sestrže	42,42
Medribnik	40,04	Šikole	41,02
Meje	19,09	Sitež	39,07
Mestni vrh	34,62	Skorba	22,42
Mezgovci	28,21	Skorišnjak	21,55
Mihovce	44,84	Skrblje	25,43
Moškanjci	33,60	Slatina	21,01
Mostje	30,27	Slavšina	20,92
Muretinci	22,66	Slomi	40,52
Nova vas pri M.	33,30	Slovenja vas	38,76
Nova vas pri Ptujju	19,10	Sobetinci	33,79
Novinci	31,70	Sp. Leskovec	35,36
Nadole	31,63	Sp. Velovlak	38,34
Pacinje	26,79	Spodnje Jablane	45,50
estike	28,71	Spuhlja	22,59
leterje	49,64	Stanošina	33,36
Pobrežje	22,05	Starošince	31,30
Podlehnik	31,96	Stogovci	23,90
Podlože	38,49	Stojnci	21,93
Podvinci	26,81	Stoperce	53,28
Pohorje	24,29	Strajna	44,98
Polenci	36,88	Stražgojnca	40,35
Polenšak	25,11	Šturmovci	39,56
Pongerce	52,25	Sveča	54,52
Prerad	19,41	Svetinci	29,18
Pristava	29,79	Tibolci	18,86
Prvenci	35,32	Trdobjci	25,33
Paradiž	21,63	Trnovec	35,92
Ptuj	11,08	Trnovska vas	32,62
Ptujska gora	24,01	Trnovski vrh	23,41
Repišče	23,14	Turški vrh	27,70
Rodni vrh	51,51	Vareja	42,93
Rogoznica	21,05	Velika Varnica	34,44
Rotman	23,84	Veliki Okič	32,46
Rjavci	36,70	Veliki Vrh	37,42
Sakušak	21,55	Vintarovci	25,35
Sedlašek	35,10	Vitomarci	23,41
Sela	29,77	Zabovci	26,61
Senčak	24,51	Zagojiči	31,31

Kat. občina	velikost
Zagorci	26,04
Zakl	31,17
Zamušani	24,23
Zavrč	49,43
Žetale	58,11
Zg. Velovlak	33,42
Zg. Jablane	31,04
Zg. Leskovec	29,27
Zg. Pristava	40,39
Župečja vas	48,03
<u>Občina Ptuj</u>	<u>31,35</u>
Družbeni sektor	57,22
Zasebni sektor	27,57

V Zgornjih Halozah je takšnih območij zaradi visokega deleža gozda manj. Velika razdrobljenost se kaže pod vplivom urbanizacije v območju Ptuja in Ormoža.

Parcelno najmanj razdrobljena so območja z relativno visokim deležem gozda, npr. na dobravski terasi in ob Dravi. Poprečna velikost parcele preseže tako v nekaterih k.o. 40 a, npr. Frankovci, Obrež, Hardek, Vodranci itd. V ptujski občini se pojavljajo najvišje vrednosti v gozdnatih območjih in mokrotnih dolinah z visokim deležem travnikov. Značilne so v tem pogledu Zgornje Haloze s k.o. Bolfenk, Stoperce, Čermožiše, Žetale, osrednje gozdno območje na Dravskem polju in travniški svet ob Polskavi oz. Pesnici. Med značilne k.o. sodijo Lovrenc, Mihovce, Šikole (vse s poprečno velikostjo parcele nad 50 a) in Ločič v dolini Pesnice (43 a). Manjša razdrobljenost je značilna tudi za južni, višji pas Spodnjih ali Vinorodnih Haloz (k.o. Gruškovje, Ložina, M. Varnica), ki predstavlja nadaljevanje manj vinorodnih Zgornjih Haloz. V to skupino sodi tudi Zavrč.

Močna je tudi posestna razdrobljenost. Iz tabele 11 (17) je razvidno, da je v občini Ormož 22,4 % kmetijskega prebivalstva z manj kot 1 ha zemlje, v občini Ptuj pa 19,8 %, blizu četrтина kmetijskega prebivalstva ima 5 do 10 ha zemlje in okoli 14 % nad 10 ha.

Kmetijsko prebivalstvo po velikosti posesti

Tab. 11

Posestna kategorija	kmetijsko prebivalstvo			
	občina Ormož		občina Ptuj	
	število	%	število	%
brez posesti in do 0,10 ha	1.489	14,6	3.450	11,2
0,11 do 1,00	801	7,8	2.638	8,6
1,01 do 3,00	2.197	21,5	7.334	23,8
3,01 do 5,00	1.900	18,5	5.646	18,3
5,01 do 10,00	2.363	23,1	7.617	24,8
nad 10 ha	1.478	14,5	4.096	13,3

Še bolj je posestna razdrobljenost razvidna iz statistike gospodinjev (tab. 12).

Posestna struktura gospodinjstev 1971

Tab. 12

Velikost gospodinjstva	Občina ORMOŽ število	%	Občina PTUJ število	%
brez zemlje	1.164	24,2	5.209	30,5
do 0,10 ha	365	7,6	1.327	7,8
0,11 do 0,50 ha	318	6,6	1.370	8,0
0,51 do 1,00 ha	342	7,1	1.058	6,2
1,01 do 2,00 ha	565	11,7	1.824	10,7
2,01 do 3,00 ha	453	9,4	1.458	8,5
3,01 do 4,00 ha	380	7,9	1.077	6,3
4,01 do 5,00 ha	266	5,5	823	4,8
5,01 do 6,00 ha	201	4,2	576	3,4
6,01 do 8,00 ha	261	5,4	855	4,8
8,01 do 10,00 ha	178	3,7	606	3,6
10,01 do 15,00 ha	214	4,4	685	4,0
15,01 ha in več	109	2,3	232	1,4
Vsa gospodinjstva	4.816	100,0	17.100	100,0

Gospodinjstev z manj kot 3 ha zemlje ali brez nje je več kot dve tretjini, na kategorijo 3 do 5 ha odpade v občini Ormož 13,4 %, v občini Ptuj 11,1 % gospodinjstev, na gospodinjstva od 5 do 8 ha okoli 9 % in le nekaj več na gospodinjstva z več kot 8 ha.

O razdrobljenosti posesti govori tudi podatek, da je med 11.891 kmetijskimi gospodarstvi v občini Ptuj kar 46 % ali 5.579 manjših od 2 ha, 31 % ali 3.734 jih ima 2 do 6 ha zemlje in 23 % ali 2.378 več kot 6 ha zemlje (6).

Stanje posestne razdrobljenosti ilustrirajo tudi podatki o številu parcel, posestnih listov in gospodarstev na primeru 168 katastrskih občin v občini Ptuj (1), Iz tabele 13 je razvidno, da se je število parcel v zadnjih osmih letih močno povečalo, v zasebnem sektorju zaradi delitev, v družbenem zaradi arondacij. Temu ustrezno je število posestnikov oz. gospodarstev v zasebnem sektorju porastlo, v družbenem pa se je število posestnih listov zaradi združevanja parcel na enem posestnem listu zmanjšalo. Znižalo se je tudi število čistih kmetov - davčnih zavezancev, v obdobju 1975-78 od 5.073 na 4.793.

Razdrobljenost posesti v občini Ptuj

Tab. 13

	leto 1970	leto 1978
1. število parcel	199.182	205.835
od tega: družbeni sektor	25.826	26.234
zasebni sektor	173.356	179.601
2. število posestnih listov	34.877	36.605
od tega: družbeni sektor	2.852	1.606
zasebni sektor	32.025	34.999
3. število gospodarstev (1. 1975)	14.519	16.115

Vse te navedbe so dovolj prepričljiv dokaz za nujnost arondacij, komasacij in skupne rabe zemljišč. Prav dejstvo, da smo doslej zložbo zemljišč zapostavljali, še vedno mnogokje pogojuje nizko produktivnost, premajhno usmerjenost v tržno proizvodnjo in visoke proizvodne stroške. Za zasebni sektor so to ob naraščajočem preslojevanju dejavniki, ki bistveno vplivajo na odločitev kmetijskega proizvajalca ali se bo še naprej ukvarjal s kmetijstvom ali pa se bo raje odločil za zaposlitev v drugih dejavnostih.

III. ZAŠČITENE KMETIJE

Ko skušamo ugotoviti korelacijo med številom zaščitenih kmetij (18) in raznimi dejavniki, ki pogojujejo njihov delež v primerjavi s številom gospodinjstev, ne moremo mimo socialnopošestnih razmer, predvsem razdrobljenosti posesti in stopnje preslojevanja kmečkih gospodarstev. Proučevanje teh korelacij v Pomurju (12) samo potrjuje ugotovitve na območju obeh podravskih občin.

Zaščitenih kmetij je v občini Ormož brez KS Ormož 681 ali 18,7 % vseh gospodinjstev, v občini Ptuj pa brez KS Ptuj in KS Kidričevo 2.954 ali 24,0 %, kar je med doslej obravnavanimi občinami severovzhodne Slavenije najvišja vrednost.

Krajevne skupnosti smo glede na delež zaščitenih kmetij razvrstili v 4 skupine: do 10 %, 10 do 20 %, 20 do 30 % in nad 30 %. V obeh obravnavanih občinah so 3 krajevne skupnosti iz skupine do 10 %, 13 jih je iz skupine 10 do 20 %, 10 iz skupine 20 do 30 % in 7 iz skupine nad 30 % zaščitenih kmetij v odnosu do števila gospodinjstev (17). Iz razporeditve različnih kategorij krajevnih skupnosti ugotavljamo, da je delež zaščitenih kmetij tem manjši, čim večja je razdrobljenost posesti in stopnja razslojenosti. Tako se zelo nizka ali nizka vrednost pojavlja v KS Ivanjkovci, Miklavž, Kog, Podlehnik, Cirkulane in Zavrč, torej v Jeruzalemskih goricah in Vinorodnih Halozah (10 do 20 % ali manj), a tudi v nekaterih nižinskih območjih, npr. KS Dornava in Hajdina. Visok delež zaščitenih kmetij je značilen za Zgornje Haloze, npr. KS Stoperce in Žetale, za mokrotna območja ob Pecnici, npr. KS Dolena, Cirkovce in Lovrenc na Dravskem polju. V vseh navedenih KS delež zaščitenih kmetij presega 30 % števila gospodinjstev.

Podrobnejši pregled zaščitenih kmetij po krajevnih skupnostih in njihova kategorizacija sta razvidni iz tabel 14 in 15, njihovo absolutno število pa je zbrano po naseljih (tab. 16,17).

Zaščitene kmetije v občini Ormož

Tab. 14

Krajevna skupnost	število naselij	število gospo- dinjstev 1971	število zašč. kmetij	%
Ivanjkovci	14	712	60	8,4
Miklavž	7	380	62	16,3
og	6	325	61	18,7
Ormož	11 (10)	1.031 (545)	157 (155)	15,2(28,4)
Podgorci	6	376	63	16,7
Tomaž	17	642	192	29,9
Središče	5	656	120	18,3
Velika Nedelja	9	545	123	22,5
Skupaj	75	4.667	838	17,9
Skupaj brez mesta Ormož	74	4.181	836	20,0
Skupaj brez KS Ormož	64	3.636	681	18,7

Opomba: navedbe v oklepaju brez mesta Ormož

Zaščitene kmetije v občini Ptuj

Tab. 15

Opisna skupnost	število naselij	število gospodinjstev 1971	število zašč. kmetij	%
Cirkovce	9	756	242	32,0
Cirkulane	12	666	71	10,6
Destrnik	16	683	172	25,2
Dolena	7	245	89	36,3
Dornava	2	349	69	19,8
Gorišnica	11	869	198	22,8
Grajena	4	429	77	17,9
Hajdina	7	936	165	17,6
Juršinci	12	559	158	28,3
Kidričevo	4 (3)	891 (364)	52 (50)	5,8(13,7)
Leskovec	12	401	102	25,4
Lovrenc na Dr.p.	3	295	136	46,1
Majšperk	13	636	109	17,1
Markovci	9	928	244	26,3
Podlehnik	12	697	112	16,1
Polenšak	12	399	91	22,8
Ptujska gora	6	358	64	17,9
Ptuj	7 (6)	3.779 (688)	116 (82)	3,1(11,9)
Rogoznica	7	769	178	23,1
Stoperce	3	159	53	33,3
Trnovska vas	7	300	143	47,6
Videm pri Ptuj	12	786	212	26,9
Vitomarci	7	278	91	32,7
Zavrč	8	367	40	10,9
Žetale	5	430	138	32,1
Skupaj	207	16.965	3.122	18,4
Skupaj brez naselij Ptuj in Kidričevo	205	13.347	3.086	23,1
Skupaj brez KS Ptuj in Kidričevo	196	12.295	2.954	24,0

Opomba: navedbe v oklepaju brez naselij Kidričevo in Ptuj

Število zaščitenih kmetij. Občina Ormož.

Tab.16

Naselje	štev. zašč. km.	Naselje	štev. zašč. km.
Lahonci	4	Frankovci	17
Mihalovci	5	Pavlovci	12
Žvab	1	Dobrava	5
Libanja	7	Ormož	2
Žerovinci	9	Pušenci	18
M. Brebrovnik	5	Osluševci	12
Veličane	4	Podgorci	13
Stanovno	10	Cvetkovci	25
Pavlovski vrh	4	Ritmerk	2
Ivanjkovci	4	Strjanci	4
Hujbar	1	Bresnica	7
Cerovec	3	Senik	7
Runeč	2	G. Ključarovci	15
Dobravščak	1	Tomaž	5
V. Brebrovnik	8	Sejanci	12
Hermanci	10	Koračice	19
Miklavž	11	Rakovci	11
Krčevina	12	Pršetinci	12
Vinski vrh	12	Hranjigovci	11
Zasavci	5	Savci	34
Vuzmetinci	4	Rucmanci	18
Gomila	7	Bratonečice	11
Vitan	12	Mala vas	10
Vodranc	17	Mezgovci	4
Kog	6	Trnovci	17
Jastrebc	13	Strjanci	1
Lačaves	6	Senčak	3
Loperšice	24	Zagorje	2
Lešnica	20	Šalovci	32
Litmerk	12	Središče	21
Hardek	4	Obrež	46
Hum	21	Gođeninci	7
Sp. Ključarovci	22	Grabe	14

Naselje	štev. zašč. km.
Mihovci	21
Trgovišče	29
Sodinci	21
Šardinje	6
Vičanci	21
Senešci	12
Strmec	2
Velika Nedelja	9
Drakšl	2

Število zaščitениh kmetij. Občina Ptuj.

Tab. 17

Naselje	štev. zašč. km.	Naselje	štev. zašč. km.
Mihovce	44	Jiršovci	21
Dragonja vas	24	Gomilci	2
Spodnje Jablane	26	Bolečka vas	3
Cirkovce	23	Sela	20
Stražgojnca	28	Dolena	20
Pongrce	20	Zg. Pristava	13
Starošince	21	Popovci	8
Zgornje Jablane	20	Trnovec	14
Šikole	36	Barislovci	11
Gruškovec	9	Dornava	41
Cirkulane	6	Mezgovci ob P.	28
Meje	2	Muretinci	24
Pohorje	2	Moškanjci	32
Pristava	7	Zamušani	24
Paradiž	13	Mala vas	20
Gradišča	6	Placerovci	16
Brezovec	7	Gajevci	24
Medribnik	11	Gorišnica	13
Slatina	3	Formin	21
Dolane	4	Tibolci	8
Mali Okič	1	Zagojiči	11
Vintarovci	12	Cunkovci	5
Destrnik	9	Mestni vrh	13
Dolič	12	Krčevina pri V.	37
Ločki vrh	8	Grajena	7
Strmec pri Destr.	4	Grajenščak	20
Svetinci	16	Zg. Hajdina	41
Desenci	5	Sp. Hajdina	25
Drstelja	10	Hajdoše	17
Zg. Velovlek	11	Draženci	21
Levanjci	18	Gerečja vas	17
Janežovski vrh	11	Skorba	23
Gomila	6	Slovenja vas	21
Placar	18	Juršinci	14
Janežovci	9	Zagorci	31

Naselje	štev. zašč. km.	Naselje	štev. zašč. km.
Gabrnik	27	Stanečka vas	4
Sakušak	22	Naraplje	6
Kukava	12	Skrblje	2
Grlici	14	Sitež	12
Dragovič	12	Stojnci	60
Senčak pri Juršincih	7	Prvenci	17
Bodkovci	5	Nova vas pri M.	30
Gradiščak	1	Bukovci	57
Rotman	7	Markovci	26
Mostje	6	Borovci	15
Apače	37	Strelci	3
Njiverce	10	Zabovci	25
Kungota pri Ptuju	3	Sobetinci	11
Kidričevo	2	Podlehnik	21
Trdobjci	9	Zakl	14
Repišče	9	Gruškovje	22
Sp. Leskovec	10	Stanošina	12
Mala Varnica	14	Jablovec	2
Veliki Okič	10	Rodni vrh	5
Velika Varnica	17	Sedlašek	6
Belavšek	8	Kozminci	5
Zg. Leskovec	7	Dežno pri Podl.	3
Strmec pri L.	6	Strajna	3
Gradišče	4	Ložina	10
Skorišnjak	7	Gorca	9
Berinjak	1	Žamenci	7
Župečja vas	34	Bratislavci	18
Lovrenc	50	Hlaponci	18
Pleterje	52	Polenšak	9
Sestrže	24	Lasigovci	7
Koritno	5	Strejaci	4
Lešje	21	Brezovci	5
Medvedce	11	Prerad	3
Preša	5	Polenci	11
Breg	5	Slomi	5
Jelovice	4	Strmec pri Pol.	2
Majšperk	8	Brezovci	2
Planjsko	2	Doklece	9

Naselje	štev. zašč.km.	Naselje	štev. zašč. km.
Slape	8	Soviče	10
Stogovci	9	Majski vrh	2
Ptujska gora	13	Videm pri Ptuju	2
Podlože	24	Slavšina	11
Janški vrh	1	Novinci	10
Spuhlja	38	Vitomarci	19
Budiña	9	Drbetinci	18
Brstje	14	Hvaletinci	18
Štuki	10	Gibina	10
Rabelčja vas	1	Rjavci	5
Krčevina pri Ptujulo		Gorenjski vrh	5
Ptuj	34	Goričak	5
Pacinje	26	Korenjak	4
Podvinci	52	Turški vrh	7
Sp. Velovlek	28	Hrastovec	10
Kicar	28	Belski vrh	2
Žabjak	16	Pestike	4
Nova vas pri Pt.	19	Drenovec	3
Rogoznica	9	Nadole	29
Sveča	12	Kočice	29
Grdina	16	Čermožiše	29
Stoperce	25	Žetale	32
Trnovski vrh	9	Dobrina	19
Ločič	18		
Trnovska vas	36		
Sovjak	13		
Biš	47		
Črmlja	10		
Bišečki vrh	10		
Lancova vas	49		
Vareja	13		
Pobrežje	63		
Tržec	19		
Ljubstava	11		
Jurovci	18		
Dravci	8		
Dravinjski vrh	11		
Šturmovci	6		

IV. PODRUŽBLJENOST KMETIJSTVA IN NJEGOVA TRŽNA USMERJENOST

Občini Ormož in Ptuj zavzemata dve pokrajinski enoti. Prva obsega ravninski svet ob Dravi, tj. del Zgornjega Dravskega polja, Spodnje Dravsko ali Ptujsko polje in Središko polje, druga del gričevnatega sveta Slovenskih goric in Haloze. Delež kmetijske zemlje je posebno visok v ravnini, ob nereguliranih vodah (Pol-skava in holocenski svet ob Dravi) pa je še precej travniških površin. Osredje Zgornjega Dravskega polja prekriva v večjem obsegu tudi gozd. Visok delež vinogradniških in sadjarskih površin je značilen za Vinorodne Haloze in Ormoške gorice ter gozdnih za višje Zgornje Haloze. V razporeditev in delež zemljiških kategorij so v novejši dobi vnesle bistvene spremembe regulacije, predvsem v spodnji Pesniški dolini, in izgradnja dveh hidroenergetskih kanalskih sistemov Zlatoličje in Formin.

V ormoški občini zavzemajo poljedelske površine 43,6 %, v ptujski pa dosega zaradi visokega deleža travnih površin (30,6 %) njih delež le 32,9 %. Kmetijskih površin je v obeh občinah okoli 64 %. Tudi relativni delež vinogradov in sadovnjakov je v ptujski občini manjši (4,8 %) kot v ormoški (10,8 %).

Stopnja podružbljenosti zemlje je v ormoški občini nekoliko izrazitejša (24,0 %) kot v ptujski (20,9 %). Posebno je izražena v vinogradništvu, saj je v občini Ormož 45,3 %, v občini Ptuj pa 22,3 % podružbljenih vinogradov. Dokaj visok je tudi delež sadovnjakov v družbeni lasti, tako v občini Ormož 31,9 %, a v občini Ptuj 11,1 %. Družbenih je več kot četrtina gozdnih in dobra desetina travnih površin. Njiv v družbenem sektorju je v ormoški občini 13,1 %, v ptujski 15,0 % (19).

Pregled podružbljenih površin je razviden iz tabele 18.

Regionalne razlike v stopnji podružbljenosti (16) razberemo iz seznama deleža družbenih površin po katastrskih občinah (tab. 19, 20).

Najvišji delež (42 do 68 %) podružbljenih površin zasledimo v nekaterih vinorodnih območjih, npr. v k.o. Cerovec, Hermanci, Ivanjkovci, Kajžar, M. Brebrovnik, Tomaž in Veličane v Ormoških goricah, Gorca, Majski vrh in Veliki vrh v Vinorodnih Halozah. Druga

Zemljiške kategorije in lastništvo
leta 1978

v ha

Tab. 18

Občina	Skupaj	Nj.,vr.	Sad.	Vin.	Trav.	Paš.	R.,m.	Gozd	Ner.
ORMOŽ									
Vsa pov.	21.212	6.966	1.175	1.113	3.198	1.164	7	6.344	1.246
%	100,0	32,8	5,5	5,3	15,1	5,5	0,0	29,9	5,9
Družb.s.	5.100	916	375	504	308	191	-	1.812	994
%	24,0	13,1	31,9	45,3	9,6	16,4	0,0	28,6	79,8
Zas. s.	16.112	6.050	800	609	2.890	973	7	4.532	252
%	76,0	86,9	68,1	54,7	90,4	83,6	100,0	71,4	20,2
PTUJ									
Vsa pov.	64.528	18.103	1.466	1.648	12.973	6.761	75	19.261	4.241
%	100,0	28,1	2,3	2,5	20,1	10,5	0,1	29,8	6,6
Družb.s.	13.462	2.711	163	368	1.541	537	9	4.753	3.380
%	20,9	15,0	11,1	22,3	11,9	7,9	12,0	24,7	79,7
Zas. s.	51.066	15.392	1.303	1.280	11.432	6.224	66	14.508	861
%	79,1	85,0	88,9	77,7	88,1	92,1	88,0	75,3	20,3

skupina katastrskih občin z visokim deležem podružbljenih površin je značilna za gozdna in travna območja ob Dravi, Pesnici in Polskavi, npr. v k.o. Bolečka vas (62,7 %), Slovenja vas, Sp. Velovlak, Zabovci, Župečja vas in Zavrč (86,6 %).

Podružbljenost kmetijstva se ne odraža zgolj v formalnem lastništvu zemlje, temveč tudi v družbeno-organizirani proizvodnji zasebnega sektorja kmetijstva, ki gospodarji v občinah Ormož in Ptuj z okoli 70 % kmetijskih površin. KZ Ptuj, KZ Lovrenc na Dravskem polju in TOK Kooperacija v sestavi Mesokombinata Ptuj (1), so imele leta 1979 2.357 članov, 30 temeljnih zadružnih enot oz. okolišev in 163 skupnosti, od tega 86 mlekarских z 2.926 člani, 3 melioracijske z 263 člani, 3 za vzrejo plemenske govedi z 9 člani, 1 trsničarsko z 32 člani in 56 strojnih. Med okoli 12.000 gospodarstvi pa je le 4.714 čistih kmečkih gospodarstev oz. 3.124 zaščitene kmetij (leto 1977). Če ne upoštevamo perutninske proizvodnje, je bilo v občini Ptuj le 540 preusmerjenih kmetij, od tega na območju KZ Ptuj 358 kmetij.

Delež družbenega sektorja. Občina Ormož.

Tab. 19

Kat. občina	%	Kat. občina	%
Bratonečice	27,1	Senik pri Tomažu	5,5
Bresnica	23,0	Sodinci	5,2
Cerovec	41,9	Središče	37,2
Cvetkovci	19,5	Stanovno	24,5
Frankovci	30,8	Strjanci	11,1
Gomila	26,4	Sv. Miklavž	32,7
Grabe pri Središču	53,4	Sv. Tomaž	42,5
Hardek	42,6	Šašovci pri Središču	15,7
Hermanci	50,8	Šardinje	29,6
Hum	9,1	Trgovišče	41,2
Ivanjkovci	52,3	Trnovci	14,3
Jastrebc	5,5	Veličane	42,5
Kajžar	61,0	Velika Nedelja	42,0
Ključarovci	10,6	Veliki Brebrovnik	30,5
Kog	32,9	Vičanci	8,8
Koračice	9,2	Vinski vrh	28,4
Lačaves	6,2	Vitan	2,5
Lahonci	20,4	Vodranci	14,5
Lešnica	23,6	Vuzmetinci	36,1
Libanja	31,8	Zasavci	12,1
Litmerk	39,7	Žerovinci	24,2
Loperšice	16,4	Žvab	3,4
Mala vas	13,2		
Mali Brebrovnik	49,6	<u>Občina Ormož</u>	<u>26,2</u>
Mihalovci	25,6		
Obrež	37,2		
Ormož	65,1		
Osluševci	16,5		
Pavlovci	23,6		
Pavlovski vrh	16,0		
Podgorci	12,9		
Pršetinci	7,7		
Pušenci	32,4		
Rakovci	2,8		
Rucmanci	15,6		
Runeč	3,8		
Savci	18,9		
Senešci	3,0		

Delež družbenega sektorja. Občina Ptuj.

Tab. 20

Kat. občina	%	Kat. občina	%
Apače	37,3	Gradišček	1,8
Belavšek	3,5	Gradišča	8,4
Belski vrh	22,2	Gradišče	2,7
Biš	33,2	Grajena	10,4
Bišečki vrh	8,0	Grajenščak	5,4
Bodkovci	6,0	Grlinci	10,4
Bolečka vas	62,7	Gruškovec	6,4
Bolfenk	16,3	Gruškovje	28,7
Borovci	4,4	Hajdina	17,9
Bratislavci	8,9	Hajdoše	33,4
Brezovec	6,8	Hlaponci	14,9
Brštje	24,5	Hrastovec	39,7
Bukovci	21,6	Hvaletinci	19,2
Čermožiše	27,1	Jablovec	7,6
Cirkovce	35,8	Janežovci	21,2
Cirkulane	7,7	Janški vrh	38,8
Desenci	49,9	Janežovski vrh	6,9
Destrnik	4,3	Jiršovci	9,5
Dežno	45,4	Jurovci	12,6
Dobrina	6,8	Juršinci	5,0
Doklece	7,0	Kicar	4,7
Dolane	28,9	Kočice	3,1
Dolena	20,4	Korenjak	31,6
Dolič	4,7	Kozminci	2,6
Dornava	36,7	Krčevina pri Ptuj	35,0
Dragonja vas	42,7	Krčevina VBG	52,3
Dravci	11,3	Kukava	4,0
Dravinjski vrh	46,9	Kupčinja vrh	12,8
Draženci	38,3	Lancova vas	33,1
Drbetinci	7,7	Lešje	13,5
Drenovec	23,4	Levanjci	27,3
Dragovič	3,4	Ljubstava	17,9
Drstelja	28,2	Ločič	36,7
Formin	30,8	Ločki vrh	2,7
Gajevci	18,8	Lovrenc na Dr. p.	60,5
Gerečja vas	34,8	Ložina	20,4
Gorca	53,4	Majski vrh	67,7
Gorenjski vrh	26,3	Mala Varnica	8,0
Goričak	55,3	Mala vas	22,7
Gorišnica	17,8	Mali Okič	13,3

Kat. občina	%	Kat. občina	%
Markovci	30,3	Sela	30,7
Medribnik	20,0	Senčak	3,1
Meje	4,0	Sestrže	9,9
Mestni vrh	39,7	Šikole	26,0
Mezgovci	21,9	Sitež	7,8
Mihovce	34,5	Skorba	17,4
Moškanjci	30,8	Skorišnjak	1,6
Mostje	32,3	Skrblje	9,2
Muretinci	16,0	Slatina	4,4
Nova vas pri M.	25,3	Slavšina	1,6
Nova vas pri Ptuj	12,9	Slomi	16,7
Novinci	4,8	Slovenja vas	48,1
Nadole	6,8	Sobetinci	33,8
Pacânje	11,5	Sp. Leskovec	6,6
Pestike	5,8	Sp. Velovlak	43,4
Pleterje	22,4	Spodnje Jablane	34,6
Pobrežje	19,4	Spuhlja	22,6
Podlehnik	36,9	Stanošina	39,9
Podlože	8,5	Starošince	13,5
Podvinci	13,7	Stogovci	5,3
Pohorje	5,2	Stojnci	8,9
Polenci	2,6	Stoperce	15,2
Polenšak	5,2	Strajna	14,7
Pongerce	27,6	Stražgojica	28,4
Prerad	6,2	Šturmovci	14,7
Pristava	5,9	Sveča	31,9
Prvenci	12,1	Svetinci	21,4
Paradiž	6,6	Tibolci	13,5
Ptuj	60,4	Trdobjci	17,9
Ptujska gora	5,3	Trnovec	23,9
Repišče	4,1	Trnovska vas	34,1
Rodni vrh	35,2	Trnovski vrh	6,9
Rogoznica	13,5	Turški vrh	37,1
Rotman	1,8	Vareja	30,6
Rjavci	5,9	Velika Varnica	2,6
Sakušak	1,7	Veliki Okič	5,4
Sedlašek	18,8	Veliki vrh	65,4

Kat. občina	%
Vintarovci	10,6
Vitomarci	27,9
Zabovci	40,6
Zagojiči	2,7
Zagorci	8,8
Zakl	12,3
Zamušani	15,2
Zavrč	86,6
Žetale	29,9
Zg. Velovlak	25,0
Zg. Jablane	25,7
Zg. Leskovec	7,7
Zg. Pristava	13,9
Župečja vas	47,9

Občina Ptuj ----- 23,3

Na področju občine Ormož delujejo: 1 melioracijska skupnost s 25 člani, 90 strojnih skupnosti s 400 člani, 1 hlevska skupnost z dvema članoma, 15 mlekarških skupnosti s 500 člani in 4 vinogradniške skupnosti s 36 člani. V strojnih skupnostih, ki so najbolj razširjene, sodelujejo kmetje pri skupni nabavi in izkoriščanju mehanizacije, predvsem težje, saj te posameznik ne more racionalno izrabiti. V mlekarških skupnostih sodelujejo kmetje pri skupnem zbiranju, hlajenju in prodaji mleka. Hlevska skupnost sloni na skupni proizvodnji in pitanju goveje živine, skupnem vlaganju in prodaji živine. V melioracijski skupnosti sodelujejo kmetje pri skupnem pristopu k melioracijam, vzdrževanju melioriranih zemljišč in dogovarjanju o enotnem kolobarju. Za vinogradniško skupnost je značilna skupna obnova vinogradov, enotna tehnologija in skupna prodaja grozdja oz. nabava mehanizacije. V prihodnje bo treba ustanavljati predvsem poljedelske proizvodne skupnosti, kar bo precej pospešilo pridelovanje sladkorne pese, čeprav je še veliko možnosti in potreb tudi za ustanavljanje drugih skupnosti⁽¹¹⁾.

Iz teh navedb ugotavljamo, da je število članov kmetijskih zadrug še vse prenizko, premajhen pa je tudi delež tržnih pridelovalcev, predvsem pa usmerjenih kmetij. Racionalna in uspešna organiziranost zadrugištva ostaja zato še naprej pomembna naloga. Obliko-

vanje kmečkih skupnosti kot posebne oblike združevanja dela, sredstev in zemlje še ni zaživela, čeprav pomeni pomemben korak v preseganju preživelih in v lastništvu ukoreninjenih oblik kmečke proizvodnje. Zaradi razdrobljene zemljiškoposestne strukture so skupnosti pogoj racionalne proizvodnje.

Preusmeritev kmetij se kaže tudi v tržni proizvodnji (tab.21).

Tržna proizvodnja usmerjenih kmetij
v občini Ptuj leta 1979

Tab. 21

proizvodnja	KZ Ptuj	KZ Lovrenc
število kmetij z letno oddajo mleka	124	80
- od 10.000 do 20.000 l	102	70
- od 20.000 do 30.000 l	15	10
- od 30.000 do 40.000 l	2	-
- od 40.000 do 50.000 l	2	-
- od 50.000 do 70.000 l	1	-
- nad 70.000 l	2	-
število kmetij z letno oddajo nad 5 ton govejega mesa	179	17
število kmetij z letno oddajo nad 15 ton prašičjega mesa	15	-
število kmetij z nad 2 ha vinograda	1	-

Od vseh kmetij je sicer približno polovica tržnih proizvajalk (na območju KZ Ptuj 3.869 tržnih in 358 preusmerjenih kmetij), vendar s tržnimi viški ne glede na količino in vrsto pridelka. Te kmetije pa, v kolikor ne bodo preusmerjene v racionalnejše pridelovanje, ne morejo zagotoviti trajnejšega pridelovanja hrane.

Izraba zemljišč v občini Ormož in Ptuj (20,21) je bila glede na skupno vrednost poljedelskih in sadjarsko vinogradniških pridelkov leta 1969 naslednja (tab.22):

Izraba zemljišč

Tab. 22

Kategorija pridelkov	Občina Ptuj	Občina Ormož
Krmne rastline	50 do 60 %	50 do 60 %
Žitarice	10 do 15 %	15 do 20 %
Posebne kulture	10 do 15 %	15 do 20 %
Okopavine	nađ 20 %	pod 5 %

Občino Ptuj uvrščamo glede na tip izrabe zemljišča v t.i. omiljeni krmni tip z močnim deležem okopavin, občino Ormož pa v omiljeni krmni tip z znatnejšim deležem žitaric.

V občinah Ormož in Ptuj je prihajalo na trg leta 1969 od 5,9 % do 10 % skupne vrednosti poljedelskih pridelkov, posebno žitaric, okopavin, sadja in grozdja. Občino Ptuj lahko štejemo po značaju tržne usmeritve v izrazit živinorejski tip, kjer dajejo živinorejski pridelki 80 % skupne vrednosti prodanega kmetijskega blaga. Občina Ormož je primer kombiniranega sadjarsko-živinorejskega tržnega tipa.

Na družbeni sektor je odpadlo leta 1969 v občini Ormož od 50 do 60 % kmetijskih tržnih pridelkov, v občini Ptuj pa celo od 60 do 80 %.

V. HIDRO- IN AGROMELIORACIJE

1. Družbeno-ekonomska izhodišča

Melioracije v Severovzhodni Sloveniji ⁽²²⁾ izhajajo iz potreb slovenske družbe po povečanju pridelovanja hrane, še posebej ob dejstvu, da zaradi urbanizacije izgubimo letno poprečno okoli 1.500 ha kmetijske zemlje, gradnje hitrih cest 100 ha in opuščanja kmetijskih marginalnih zemljišč 400 ha, torej skupno okoli 2.000 ha letno. Kmetijstvu smo tako v povojnem obdobju odvzeli obsežne površine, ki jih nismo nadomestili z novimi ali pa poskrbeli za intenzifikacijo že obstoječih. Za kmetijstvo izgubljene površine so bile pretežno produktivne in so se nahajale v ravninskem svetu, kar je ob dejstvu, da je Slovenija zvečine hribovita in gorata (nižinska je samo šestina njene površine) toliko bolj neugodno.

Melioracije kmetijskih zemljišč na območju Severovzhodne Slovenije so zato eden najpomembnejših dejavnikov razvoja kmetijstva v srednjeročnem programu 1981-85, ki je zasnovan na intenzifikaciji in večji tržnosti poljedelske proizvodnje, za kar so prav v tej regiji dane največje možnosti. Poseben poudarek je na povečanju obsega tržnosti rastlinske proizvodnje, zlasti žit in postopnem uvajanju sladkorne pese kot nove poljščine v njivski kolobar z namenom, da zagotovimo surovinsko bazo za novo sladkorno tovarno v Ormožu.

Poudarimo naj, da je v vseh družbenih dokumentih posvečena posebna pozornost prav melioracijam in njihovi izvedbi. Ker je pretežni del zemljišč, predvidenih za melioracije v zasebni lasti, so nujne vsklajene akcije vseh zainteresiranih za ustrezno organizacijo zasebnega sektorja v melioracijskih in proizvodnih skupnostih. Prostorski načrti občin dajejo poseben poudarek tudi komasacijam, ki so kot nujen prostorsko ureditveni ukrep pogoj za izvedbo melioracij na zemljiščih zasebnega sektorja.

Mnogi dosedanji melioracijski posegi na zemljiščih družbenega sektorja so imeli le parcialni značaj in so se pokazali za neracionalne, zato smo v zadnjem obdobju prešli na kompleksnejši način urejanja zemljišč, ki zahteva poleg najnujnejših ureditvenih ukrepov tudi ureditev osnovnega odvodnega sistema. Osvojen je princip etapne integralne melioracijske izgradnje, ki zajema

glede na prioriteto del osnovno odvodnjo, detajlno odvodnjo, namakanje in agrotehnične ukrepe.

Melioracije pa ne vplivajo le na povečanje kmetijske proizvodnje in izboljšanje prehranske bilance, temveč tudi na zmanjšanje odliva aktivnega prebivalstva in povečanje družbenega standarda v ^{relativno nerazvitem} tem delu Slovenije. Občini Ormož in Ptuj sta bili namreč po višini narodnega dohodka na prebivalca v letu 1978 na 59. oziroma 54. mestu. Leta 1979 je občina Ormož zavzemala s 35.991 din dohodka še vedno 59. ali predzadnje mesto, občina Ptuj pa s 54.775 din 51. mesto med slovenskimi občinami (23).

2. Prostorska razširjenost melioracij

Večina površin, ki bi bile primerne za sodobno poljedelsko proizvodnjo, leži ob Dravi in njenih pritokih, med katerimi sta na območju občin Ptuj in Ormož največja Pesnica in Dravinja s Polskavo. V celotnem porečju Drave je bilo pred izgradnjo hidrosistemov, tj. leta 1965, občasno poplavljenih 49.845 ha zemljišč. Danes je teh površin 25 do 30 % manj. Do leta 1976 je bila zgrajena detajlna odvodnja na 4.394 ha t.i. Podravske subregije, do leta 1985 pa je predvidena odvodnja še na 12.874 ha, tako da bi se skupna meliorirana površina povečala na 17.268 ha. Odstotek izgrajenosti je znašal leta 1976 le 25,4. Do leta 2000 je predvidena tudi detajlna odvodnja na manjših površinah v obsegu 5.000 ha, od poplav pa bi naj zavarovali 8.000 ha, kar pomeni skupaj z ostalo odvodnjo do leta 2000 30.268 ha melioriranih zemljišč. Odstotek izgrajenosti je dosegel v tem primeru leta 1976 le 14,5. Zaključena izgradnja hidroenergetskega sistema na Dravi omogoča, da se osnovna odvodnja ureja hitreje kot na Muri. (tab. 23).

Melioracijska dela v Podravske subregiji
(program do leta 1985)

Tab. 23

Hidrosistem	osnovna odvodnja km	detajlna odvodnja ha	namakanje ha
Ormož	11,4	1.886	1.404
Pesnica	25,7	2.768	454
Dravinja	2,6	300	-
Dravsko polje	65,0	5.220	-
Skupaj	104,7	11.174	1.858

Stopnja izgrajenosti vodnogospodarskih varstvenih objektov je bila leta 1976 v primerjavi s predvideno izgrajenostjo okoli leta 2000 v Podravski subregiji in njenih hidromelioracijskih sistemih naslednja (22, tab. 24a in 24 b):

Osnovna odvodnja - obramba pred poplavami

Hidrosistem	v km			Odstotek izgrajenosti
	Tab. 24 a			
Vodnogospodarski varstveni objekti				
	zgrajeni	predvideni	skupaj	
Ormož	4,0	11,4	15,4	25,9
Pesnica	75,9	25,7	101,6	74,7
Dravinja	24,6	15,0	39,6	62,1
Dravsko polje	6,3	65,0	71,3	8,8
Skupaj	110,8	117,1	227,9	48,6

Detajlna odvodnja - osuševanje zemljišč

Hidrosistem	v ha			Odstotek izgrajenosti
	Tab. 24 b			
Detajlna odvodnja				
	zgrajena	predvidena	skupaj	
Ormož	185	1.886	2.071	8,9
Pesnica	3.231	2.768	5.999	53,8
Dravinja	535	2.000	2.535	21,1
Dravsko polje	443	6.220	6.663	6,6
Skupaj	4.394	12.874	17.268	25,4

Ob 1.858 ha, predvidenih do leta 1985 za namakanje v HS Ormož in Pesnica, je v načrtu do leta 2.000 še namakanje 3.142 ha površin na Dravskem polju, torej v okviru Podravske subregije skupaj 5.000 ha.

Po podatkih Zveze vodnih skupnosti Slovenije (25) so v melioracije na območju občin Ormož in Ptuj investirali Slovin Ormož, KK Ptuj in KK Ptuj kooperacija. Z investicijskimi projekti so bile odobrene melioracije na površini 4.340 ha, od tega v okviru KK Ptuj 2.089 ha, KK Ptuj kooperacija 673 ha in Slovin Ormož 2.251 ha. Dinamika njihove izvedbe je bila naslednja: v letih 1973-75 995 ha, leta 1976 233 ha, leta 1977 393 ha in leta 1978 376 ha. V obdobju 1973-78 je bilo torej melioriranih 1.977 ha zemljišč. Neizvedenih melioracij je ostalo 2.343 ha. Dinamika melioracij po območjih je razvidna iz tabele 25.

V okviru KK Ptuj in KZ Ptuj (1, tab. 26) so potekale melioracije od leta 1973 časovno in po sektorjih lastništva takole:

Melioracije KK Ptuj in KZ Ptuj

Tab. 26

Leto izvajanja	Lokacija	KK Ptuj v ha	KZ Ptuj v ha
1973	Pesnica	119	-
1974	Pesnica	476	-
1975	Pragersko	205	-
1976	Pesnica	-	41
1979	Pesnica, Podlehnik	141	107
1973-79	Skupaj	1.520	148

KK Ptuj, KZ Ptuj in KZ Lovrenc na Dravskem polju bodo v srednje-ročnem obdobju 1981-85 nosilci investicij pri izvajanju hidro- in agromelioracij na 4.376 ha v Pesniški dolini in na območju Polskave ter Dravinje. Investitorja za predvideno namakanje ob akumulaciji in odvodnem kanalu HC SD-2 na površini 200 ha sta KK Ptuj in Kmetijska zemljiška skupnost.

Komasacija kmetijskih zemljišč na 4.176 ha je predvidena predvsem na področjih, kjer se bodo izvajale melioracije, deloma pa tudi zunaj melioracijskih območij na Ptujskem in Dravskem polju. Finanserji bodo Geodetska uprava SR Slovenije, Komisija za skladnejši razvoj manj razvitih pri IS SR Slovenije in SO Ptuj oz. KZS (26). Prostorska razširjenost in obseg izvajanja del je raz-

INVESTITOR	MELIORACIJSKO OBMOČJE	PROJEKTI ODOBRENI OD ZVSS							Skupaj		NEIZVEDENO v ha
		Številka projekta	Površina v ha	do 1973	1973-75	1976	1977	1978	do 1975	1976-78	
				v ha	v ha	v ha	v ha	v ha	v ha	v ha	
KK PTUJ			2.089	-	890	233	293	106	890	632	567
	BIŠ I, IV	207/4-73 210/4-73	119	-	119	-	-	-	119	-	-
	OBMOČJE VII, VII, IX	217/4-73	90	-	90	-	-	-	90	-	-
	" X, XI	247/4-73	100	-	100	-	-	-	100	-	-
	" XII	262/4-73	40	-	40	-	-	-	40	-	-
	" XIII	265/4-73	30	-	30	-	-	-	30	-	-
	" IXa	266/4-73	40	-	40	-	-	-	40	-	-
KK PTUJ KOOPERACIJA	LOČIČ	381/4-75	60	-	-	60	-	-	-	60	-
	OBMOČJE XV	272/4-74	94	-	94	-	-	-	94	-	-
	" XVI, XVII	279/4-74	82	-	82	-	-	-	82	-	-
	" XVIII, XIX	308/4-74	90	-	90	-	-	-	90	-	-
	POLSKAVA-SL.BISTRICA- PREGERSKO-DEVINA	330/4-74	60	-	60	-	-	-	60	-	-
	POLSKAVA-PRAGERSKO	330/4-74	30	-	30	-	-	-	30	-	-
	PRAGERSKI TRAVNIKI	330/4-74	25	-	25	-	-	-	25	-	-
	SP. POLSKAVA	330/4-74	8	-	8	-	-	-	8	-	-
	STRAŽGONJSKA GMAJNA	330/4-74	82	-	82	-	-	-	82	-	-
	HVALETINCI XVIIa	383/4-75	85	-	-	85	-	-	-	85	-
	VELOVLAK	418/4-75	133	-	-	-	133	-	-	133	-
	PACINJE	412/4-75	40	-	-	-	40	-	-	40	-
	MOSTJE II	417/4-75	120	-	-	-	120	-	-	120	-
	DORNAVA	400/4-75	75	-	-	75	-	-	-	75	-
	LEVANJCI XVIII	451/4-76	13	-	-	13	-	-	-	13	-
DRBEYINCI		460/4-76	82	-	-	-	-	82	-	82	-
	MOSTJE III	546/4-78	115	-	-	-	-	-	-	-	115
	OB BRNCI	536/4-77	139	-	-	-	-	-	-	-	139
	STREJACI	503/4-77	124	-	-	-	-	-	-	-	124
	LOČIČ II	555/4-78	88	-	-	-	-	-	-	-	88
	OB KRKI (MOSTJE- GABERNIK-JURSINCI)	560/4-78	125	-	-	-	-	24	-	24	101
SLOVIN-ORNOŽ			2.251	-	105	-	100	270	105	370	1.776
	SEJANSKA DOLINA - SAVCI I, II	347/4-74	105	-	105	-	-	-	105	-	-
	SREDIŠČE	444/4-76	200	-	-	-	100	70	-	170	30
	KRČEVINA	443/4-76	60	-	-	-	-	-	-	-	60
	OBMOČJE SEJANSKEGA POTOKA	556/4-77	1.886	-	-	-	-	200	-	200	1.686

Melioracije po območjih

63

Tab. 25

Melioracije v občini Ptuj

Tab. 27

Vrsta del, izvajalec	Lokacija	leto						1981- 1985
		1980	1981	1982	1983	1984	1985	
1. Melioracije	Pesniška dol.	640	771	-	-	-	-	771
- družb.s.		200	300	250	-	-	-	550
- KZ Ptuj		440	221	-	-	-	-	221
	Polskava	-	565	760	660	865	255	3.105
- družb.s.		-	405	200	100	200	200	1.105
- KZ Ptuj		-	60	200	200	315	-	775
- KZ Lovrenc		-	100	360	360	350	55	1.225
	Dravinja	-	-	-	150	150	200	500
- KZ Ptuj		-	-	-	150	150	200	500
2. Komasačije		640	1.236	860	810	865	405	4.176
3. Namakanja		-	100	-	50	50	-	200
- KK Ptuj		-	100	-	-	-	-	100
- KZ Ptuj		-	-	-	50	50	-	100

viden iz tabele 27.

Po podatkih kmetijske zemljiške skupnosti Ormož (27) je bilo doslej ormoški občini melioriranih okoli 700 ha zemljišč, njihova časovna izvedba in prostorska razširjenost pa je naslednja (tab.28):

Melioracije v občini Ormož

Tab. 28

Leto izvajanja	Lokacija, k.o.	ha
1967/68	Koračice	32
1972	Središče	60
1976	Savci	105
1977	Središče	200
1978	Vinski vrh	60
1978/79	Velika Nedelja	250
1967-79	Skupaj	707

V veliki večini so bili to pred melioracijo zamočvirjeni travniki, vlažne njive, relativna gozdna tla in nerodovitna zemljišča družbenega sektorja, ki so jih spremenili v njive z intenzivno proizvodnjo.

V srednjeročnem obdobju 1981-85 predvidevajo:

a) hidro- in agromelioracije v Sejanski dolini na 482 ha, od tega na 60 % površin zasebnega sektorja in to v:

- k.o. Sodinci	102 ha
- k.o. Sejanci	80 ha
- k.o. Bratonečice	100 ha
- k.o. Strjanci	60 ha
- k.o. Savci	140 ha

b) hidro- in agromelioracije južno od ceste Ormož - Ptuj na 961 ha, od tega na 70 % površin zasebnega sektorja in to v:

- k.o. Velika Nedelja	261 ha
- k.o. Trgovišče	360 ha
- k.o. Cvetkovci	220 ha
- k.o. Osluševci	120 ha

c) agromelioracije južno od železniške proge Ormož - Središče do Drave v k.o. Središče na 341 ha družbene lastnine.

Tudi teh 1.784 ha zemljišč je danes zamočvirjenih, v vlažnih travnikih, pašnikih, njivah slabe kvalitete, trstičju in relativnih gozdnih tleh. Z njihovo melioracijo se bo obstoječi njivski fond bistveno povečal.

Omenimo naj še, da je izgradnja HE Varaždin v celoti odpravila poplave na območju predvidenih agromelioracij.

Komasacije so v obdobju 1981-85 predvidene v Sejanski dolini na 543 ha v k.o. Savci, Bratonečice, Strjanci, Sodinci, Sejanci in Vidanovci ter južno od ceste Ormož- Ptuj do kanala HE SD 2 na 900 ha v k.o. Velika Nedelja, Trgovišče, Cvetkovci in Osluševci.

Podatkih kmetijske zemljiške skupnosti Ptuj (28) je bilo do novembra 1980 v občini Ptuj melioriranih 1.625 ha, od tega 1.410 ha v družbenem in 215 ha v zasebnem sektorju. Meliorirane površine so v k.o. Biš, Trnovska vas, Drbetinci, Svetinci, Vitomarci, Ločič, Hvaletinci, Desinci, Levanjci, Gradiščak, Sp. Velovlak, Zg. Velovlak, Mostje, Podvinci, Dornava, Hlaponci, Slomi in Janežovci.

Okoli 70- 90 % melioriranih površin je bilo v travnikih in pašnikih, preostanek pa so zavzemale njive in gozdovi. Danes odpade od teh površin v družbenem sektorju 95- 98 % na njive, v zasebnem pa okoli 50 % na njive in 50 % na travnike.

Komasacije v občini Ptuj

Tab. 29

Leto izvajanja	Lokacija, k.o.	ha
1977	Levanjci	57
1978	Drbetinci, Trnovska vas, Biš, (Sp. Verjane v občini Lenart)	82
1978	ob Krki, k.o. Mostje	25
1980	ob Brnci, k.o. Hlaponci, Mostje in Slomi	131
1980	ob Brnci, k.o. Hlaponci	15
1977-80	Skupaj	310

Še nekaj podatkov o odkupu zemlje, ki sta ga opravila KK Ptuj in KK "Jeruzalem" Ormož v obdobju 1976-80 (tab. 30).

Odkup zemlje

v ha

Tab. 30

Leto odkupa	KK Ptuj	KK "Jeruzalem" Ormož
1976	63	34
1977	57	26
1978	267	49
1979	244	45
1980	84	40
1976-80	715	194

V obdobju 1981-85 bo KK Ptuj predvidoma odkupil 400 ha, KK "Jeruzalem" Ormož pa 257 ha zemljišč. Doslej odkupljena zemljišča so v ormoški občini osredotočena na območje Središča, medtem ko v ptujski na svet ob Polskavi in Pesnici.

3. Oznaka hidrosistemov (22)

Območje hidrosistema Ormož zavzema večji del občine Ormož. Odmaka se v Dravo, odtočna mreža pa je gosto razvita. Dolinska dna v gričevju, npr. Lešnice in Sejanskega potoka, in obdravskega nižinskega sveta so prětežno zamočvirjena, pogosto poplavljenata ter pod kulturo travnikov, pašnikov in gozda. Neregulirani izliv Pesnice v Dravo je imel do nedavnega hude posledice v obliki vsakoletnih poplav, ki so bile izredno močne posebno ob časovnem sovpadanju visokih voda obeh vodnih tokov. Po izgradnji odvodnega kanala HE ormin visoke vode Drave ne poplavlja več Pesniške doline, razen na samem izlivu Pesnice, regulacija spodnjega toka Pesnice pa zaradi razbremenilnika, ki odvaja vode večje od 30 m³/s v ta kanal ne bo več potrebna.

V letih 1973 in 1974 je bil delno reguliran Sejanski potok (1,7 km) in zgrajen zadrževalnik Savci (11 ha). V zgornjem delu doline so izsušili 105 ha, ob potoku Lešnica nad Tomažem pri Ormožu pa 35 ha površin. V celoti je bilo na območju hidrosistema Ormož z detajlno drenažo osušenih 185 ha površin. Manjši regulacijski posegi so bili opravljeni tudi v spodnjih tokovih Pavlovskega potoka, Libanje in Trnave. Poplave se tod pojavljajo na okoli 116 ha zemljišč, vendar za ta območja sanacijski ukrepi niso predvideni (24).

Nadaljnje melioracije so predvidene v dolini Sejanskega potoka, kjer bi naj ob preureditvi akumulacije Savci zgradili še dva dopolnilna zadrževalnika pri Bratonečicah in Sejancih. Od skupnih 1.886 ha melioracijskih površin ob Sejanskem potoku je 482 ha težjih tal, na katerih je predvideno osuševanje z dreniranjem, na preostali površini 1.404 ha, ki jo zavzemajo lažja propustna tla, predvsem južno od Podgorcev in Sodincev do odvodnega kanala HE Formin, pa namakanje. Prva kategorija tal bi naj bila namenjena poljedelski, druga pa intenzivni travniški proizvodnji. Zaradi neposredne bližine sladkorne tovarne v Ormožu, za katero bo treba v Severovzhodni Sloveniji zagoroviti 210.000 ton sladkorne pese ali 6.000 ha setvene površine, bi bile te melioracije še posebno nujne.

Predvidena je tudi regulacija potoka Brežnice pri Cvetkovcih na dolžini 2,6 km in Drave na odseku Borl - Ormož.

Hidrosistem Pesnica se ujema v celoti s povodjem Pesnice, 65 km dolgega najpomembnejšega vodotoka Slovenskih goric. Pesniška dolina je sorazmerno široka, voda pa je v preteklosti na težko propustnih tleh zastajala, preplavljala in zamočvirjala. Odvodni sistem so začeli izgrajevati že v času Avstrije, ko so regulirali odsek med železniško progo Maribor - Šentilj in Zgornjo Kungoto, kar pa je poslabšalo odtočne razmere v srednjem in spodnjem toku. Takoj po zadnji vojni so začeli z deli pri Dornavi, medtem ko se je sistematična regulacija pričela šele leta 1956. V obdobju 1956-1964 so potekala dela pri Dornavi in se v letih 1967 in 1968 zaključila pri železniškem nadvozu Maribor - Šentilj. Zgrajenih je bilo pet zadrževalnikov: Pernica, Pristava, Komarnik na Partinščaku, Rađehova na Globovnici in Gradišče ob Velki. Sedanji odvodni sistem pa ne zadostuje in ga bo potrebno dopolniti še z nekaterimi zadrževalniki oz. dopolnitvijo šedanjih in regulacijami, da bi na ta način omogočili osuševanje v stranskih dolinah. Zgradili so tudi razbremenilnik Pesnice, ki odvaja visoko vodo v odvodni kanal HE Formin in s tem delno usposobili nekđaj mokrotne površine nizvodno od razbremenilnika za kmetijsko izrabo.

V osrednji Pesniški dolini je osnovna odvodnja pretežno urejena. Od vseh 10.500 ha površin je zavarovanih pred poplavami okoli 8.000 ha. Na celotnem območju hidrosistema je izvedena detajlna melioracija s cevno drenažo na 3.181 ha družbenega in 50 ha zasebnega sektorja. Meliorirati bo treba še 510 ha v družbenem in 2.258 ha zemljišč v zasebnem lastništvu. Po občinah in nosilcih melioracij je stanje izvedenih in načrtovanih melioracij naslednje (tab. 31):

Melioracije ob Pesnici

Tab. 31

		v ha		
Nosilec melioracij		Izvedene	Predvidene	Skupaj
KK Maribor	DS	898	100	998
	ZS	-	248	248
KK Lenart	DS	1.137	80	1.217
	ZS	-	390	390
KK Ptuj	DS	1.146	330	1.476
	ZS	50	1.620	1.670

Pesnica je danes urejena na dolžini 46,6 km, potrebno pa bo še regulirati 10 km vodotoka nad železniškim nadvozom proge Maribor-Šentilj. Prav tako bo treba regulirati Pesnico v dolžini 2 km in opraviti rekonstrukcijo v dolžini 1,2 km med akumulacijama Pernica in Pristava.

Stopnjo varnosti pred poplavami je možno povečati z rekonstrukcijo že izgrajenih zadrževalnikov v srednjem delu Pesniške doline oz. njenih pritokih. V poštev prihajajo Pernica II, Pernica I, Pristava in Gradišče. Pretežni del Pesniške doline so osušili z detajlno odvodnjo, osušiti bo treba še doline pritokov in površine ob Pesnici v občini Ptuj. Vsa ta zemljišča so v glavnem v zasebni lasti, v družbeni jih je le okoli 9 %. Največ jih prekriva močvirno rastje.

Na območju HS Pesnica je tako potrebno v celoti osušiti in urediti še 2.768 ha, pri čemer je na 2.468 ha nujna detajlna odvodnja s podzemno drenažo. Namakanje na površini 454 ha je predvideno samo na aluvialnih tleh nizvodno od Dornave.

Glede na dejstvo, da je večina zemljišč, predvidenih za melioracije, v zasebni lasti, bo potrebna njihova zložba v komasacijskih postopkih.

Hidrosistem Dravinja zajema vode jugovzhodnega Pohorja in Halóz. Dravinja je največji dravski pritok v Sloveniji in se izliva v Dravo niže Ptuja. Ko po dolgotrajnejšem dežju naraste tudi njen pritok Polskava, nastajajo poplave od Pragerskega pa vse do izliva Dravinje. Pomembnejši pritok Dravinje pri Makolah je Ložnica.

Ložnica je urejena od izliva v Dravinjo do pritoka Bistrice (11 km) in v območju avtoceste Maribor - Celje v dolžini 950 m. Med leti 1975-78 so osušili 440 ha zemljišč kombinata Slovenska Bistrica nizvodno od sotočja Bistrice in Ložnice ter ob Bistrici. Na obeh straneh Ložnice je med avtocesto in železnico še približno 300 ha neosušenih družbenih zemljišč. Tu je predvidena regulacija Ložnice v dolžini 2,6 km. Ker same regulacije še ne zagotavljajo zadostne varnosti pred poplavami, je v načrtu zadrževalnik Ložnica, ki bi ga locirali med Zgornjo Ložnico in Vrholami.

Nadalje je predvideno urejanje odtočnih razmer na Dravinji nizvodno od Draže vasi, za večjo varnost zemljišč in naselij pred

poplavami pa bodo zgradili zadrževalnik v izlivnem predelu Oplo-
tnice.

Hidrosistem Dravsko polje zavzema območje, ki ga omejuje Drava, spodnji tok Dravinje, razvodnica med Dravinjo in Polskavo ter obronki severovzhodnega Pohorja. Hudourniške vode s Pohorja se na njegovem vznožju razlivajo in poplavlajo ter zamočvirjajo zahodni in južni rob Dravskega polja, severno od Framskega poto-
ka pa napajajo podtalnico prodnatega in sušnega Dravskega polja, ki prihaja na dan v številnih izviri ob Dravi.

Zaradi gradnje avtoceste in rekonstrukcije železniške proge so v obdobju 1971-74 opravili številne delne regulacije na vseh vodah, ki jih ti dve komunikaciji križata. Do leta 1980 je bilo reguli-
ranih že 21 km Polskave, prav tako tudi nekaj odsekov potokov, ki tečejo skozi naselja, npr. hudourniške struge Framskega poto-
ka v Framu, v Račah pa potoka Žabnik.

V območju Čretov se pojavlja gosta mreža nekdanjih osuševalnih jarkov, predvsem ob parcelnih mejah, ki so zarasli z grmovjem in drevjem ter zaradi nevzdrževanosti in pomanjkanja osnovne odvo-
dnje danes ne služijo več svojemu namenu. V novejšem času so osu-
šili s cevno drenažo le 380 ha.

Zasledimo tudi ostanke izgonskega namakanja. V preteklosti so ob naravnih ali umetno narejenih izgonskih strugah in mlinščicah v času travne vegetacije s preprostimi zaporničnimi izpusti ob-
časno izpuščali vodo na nižje ležeče travnike ter jih tako s pre-
plavljanjem namakali in gnojili. Ko je postalo pridelovanje kisle krme nerentabilno, je tudi ta oblika travništva izginila.

V melioracijskem območju Polskave je predvidena regulacija 84 km vodotokov, ureditev petih akumulacij in osušitev 6.600 ha zem-
ljišč za intenzivno kmetijsko proizvodnjo. Ravninski predel pol-
skavskega povodja, ki meri 86 km², je zaradi težke teksture tal mokroten, prekrit z manj vrednimi kislimi travniki - čreti ter z močvirnimi gozdovi. Njivskih površin je tu le malo. 2.000 ha površin ni za kmetijsko rabo.

Od razpoložljivih 6.600 ha kmetijskih površin jih je v občini Maribor 800 ha ali 12 %, občini Slovenska Bistrica 2.700 ha ali

41 % in 3.100 ha ali 47 % v občini Ptuj. Družbenih je 1.750 ha in zasebnih 4.850 ha. Na poplavnem območju je 5.407 ha zemljišč, od tega 2.997 ha trajno vlažnih in zamočvirjenih, ki jih tudi v sušnih letih ni mogoče redno obdelovati.

VI. VIRI IN LITERATURA

1. Družbenoekonomski odnosi v kmetijstvu. Izvršni svet SO Ptuj. 2.4. 1980.
2. Poročilo o problematiki in razvoju Kmetijskega kombinata Ptuj 1979/80.
3. Podatki Kmetijskega kombinata Ptuj.
4. Podatki Mesokombinata Perutnina Ptuj.
5. Kmetijska pospeševalna služba v Kmetijski zadrugi Ptuj. Ptuj 1980.
6. Poročilo o uresničevanju srednjeročnega razvojnega programa 1976-1980 in izhodišča razvoja Kmetijske zadruge Ptuj v naslednjem srednjeročnem obdobju. Osnutek, 27. julij 1979.
7. Poslovno poročilo Kmetijske zadruge Ptuj za leto 1979.
8. Analiza možnosti povezovanja s predlogom organiziranosti združene kmetijske zadruge Ptuj. Ekonomski center Maribor. Maribor, oktober 1980.
9. Podatki KZ Lovrenc na Dravskem polju.
10. Poslovno poročilo Slovin Kmetijski kombinat "Jeruzalem" Ormož za leto 1979.
11. Podatki Slovin Kmetijski kombinat "Jeruzalem" Ormož.
12. Razreševanje nerazvitosti v Severovzhodni Sloveniji. Analitično gradivo. 3. faza. IGU. Nosilec raziskave dr. Borut Belec. Ljubljana 1979.
13. Borut Belec: Ljutomersko-ormoške gorice. Agrarna geografija. Maribor 1968.
14. Vladimir Bračič: Ptujsko polje. Historično socialnogeografska študija. Maribor 1975.
15. Mirko Pak: Družbenogeografski razvoj Zgornjega Dravskega polja. Geografski zbornik XI. Ljubljana 1969.
16. Podatki Geodetskih uprav Skupščine občine Ptuj in Ormož.
17. Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971. Prebivalstvo. Zvezni zavod za statistiko. XI., XII., VII. knjiga.
18. Odlok o določitvi kmetij po zakonu o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih gospodarstev - kmetij. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj. Leto XIII, št. 7. Ptuj, dne 9. junija 1977.

19. Odlok o določitvi kmetij po zakonu o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih gospodarstev - kmetij. Uradni vestnik občin Ormož in Ptuj. Leto XIV, št. 3. Ptuj, dne 31. marca 1978.
20. Jakob Medved: Usmerjenost kmetijstva v Severovzhodni Sloveniji. Geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji. Geographica Slovenica 2. Maribor 1973.
21. Jakob Medved: Izraba zemljišč in tržna usmerjenost kmetijstva v SR Sloveniji leta 1969. GV XLV. Ljubljana 1973.
22. Projekt "Melioracije zemljišč v Severovzhodni Sloveniji (obdobje 1978-1985)". Vodnogospodarsko podjetje Maribor. TOZD Projektivni biro. Ljubljana 1978.
23. Statistični podatki po občinah SR Slovenije. Družbeni proizvod in narodni dohodek 1974-78. Zavod SR Slovenije za statistiko. III. zvezek 1980. Ljubljana, februar 1980. Delo, november 1980.
24. Prostorski plan občine Ormož. Strokovne osnove. April 1979. Zavod za urbanizem Maribor, Ekonomski center Maribor.
25. Površinski prikaz odobrenih investicijskih programov za melioracije in njihova realizacija. Zveza vodnih skupnosti Slovenije. Odbor za urejanje kmetijskih zemljišč na melioracijskih sistemih.
26. Samoupravni sporazum o temeljih srednjeročnega plana razvoja Kmetijske zemljiške skupnosti občine Ptuj za obdobje 1981-1985. Osnutek. IO KZS občine Ptuj.
27. Podatki Kmetijske zemljiške skupnosti Ormož.
28. Podatki Kmetijske zemljiške skupnosti Ptuj.
29. Raziskovalni projekt "Temelji razvoja agroživilstva v Severovzhodni sloveniji za obdobje 1978 - 2000" Subprojekt: Prebivalstvo in zaposlenost I. faza IGU, 1980

VII. SEZNAM PRILOG

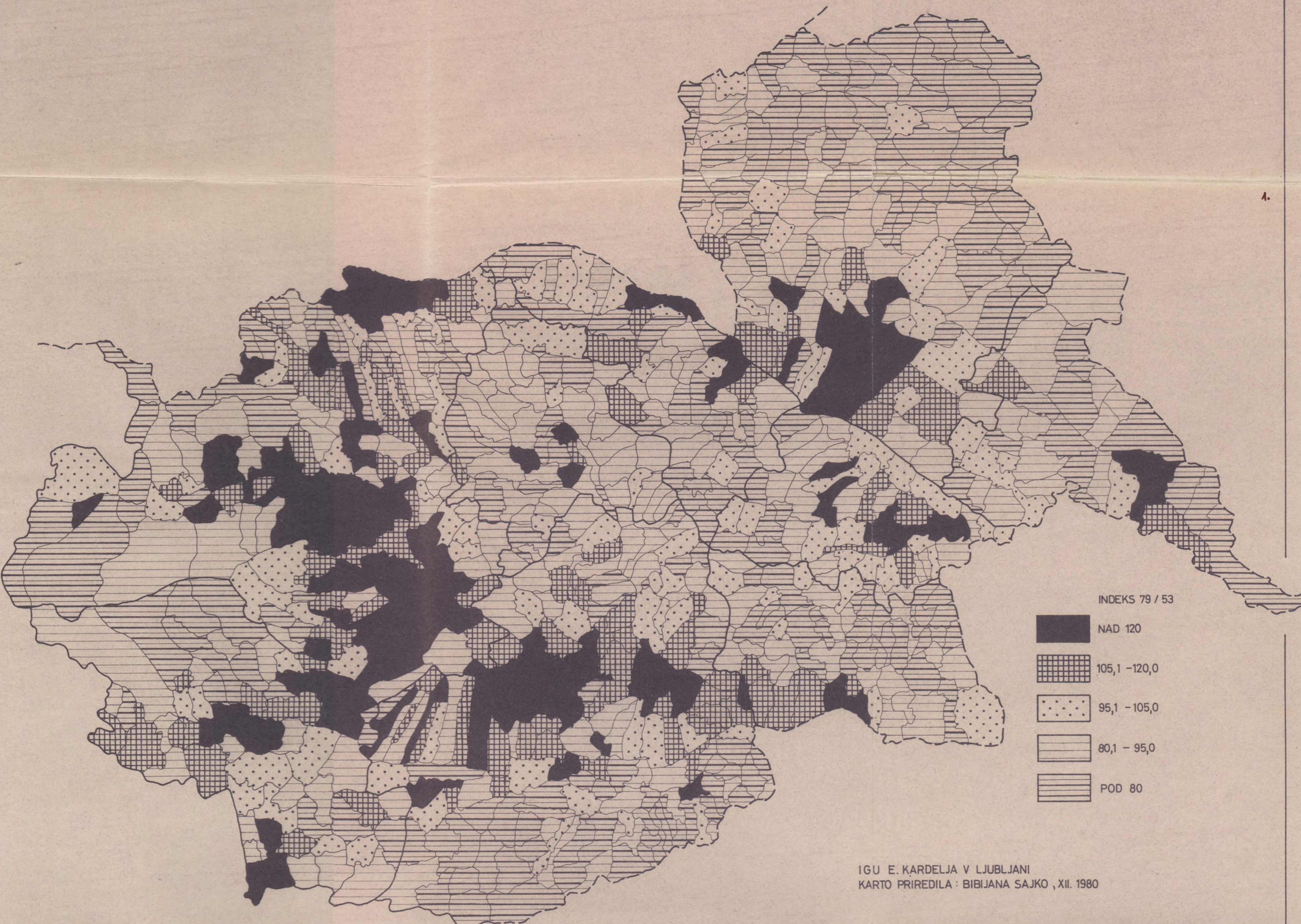
- Priloga 1. Površine KK "Jeruzalem" Ormož. TOZD Vinogradništvo.
Priloga 2. Površine KK "Jeruzalem" Ormož. TOZD Kmetijstvo.
Priloga 3. Površine KK Ptuj. TOZD Osojnik.
Priloga 4. Površine KK Ptuj. TOZD Vinogradništvo Haloze.
Priloga 5. Površine KK Ptuj. TOZD Ptujsko polje.
Priloga 6. Površine KK Ptuj. TOZD Dravsko polje.

S e z n a m   k a r t

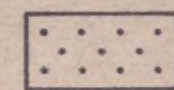
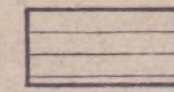
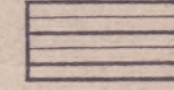
1. Severo-vzhodna Slovenije - Gibanje števila prebivalstva med letoma 1953 - 1979
2. Severo-vzhodna Slovenija - Gibanje števila prebivalstva med letoma 1971 - 1979
3. Gostota prebivalstva v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
4. Severo-vzhodna Slovenija - Delež kmečkih gospodinjstev leta 1971
5. Odnos do obdelovalnih površin v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
6. Število javnih prometnih zvez v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
7. Število telefonskih priključkov v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
8. Kulturno življenje v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
9. Število štipendistov v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
10. Število obrtnikov v k.o. občin Ormož in Ptuj, 1979
11. Stopnja regionalne razvitosti v občinah Ormož in Ptuj, 1979

SEVEROVZHODNA SLOVENIJA - GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA MED LETOMA 1953-1979

4.

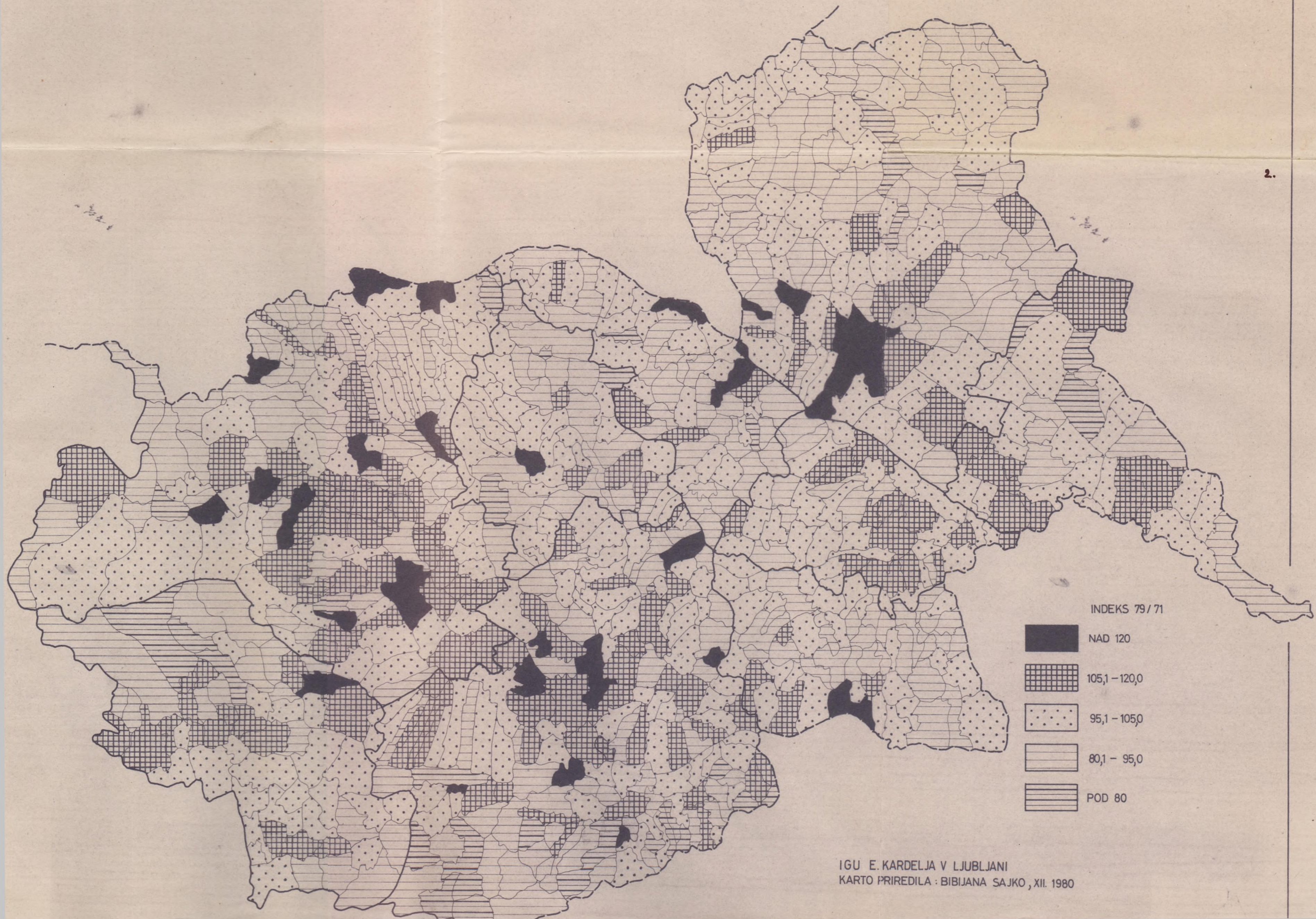

INDEKS 79 / 53

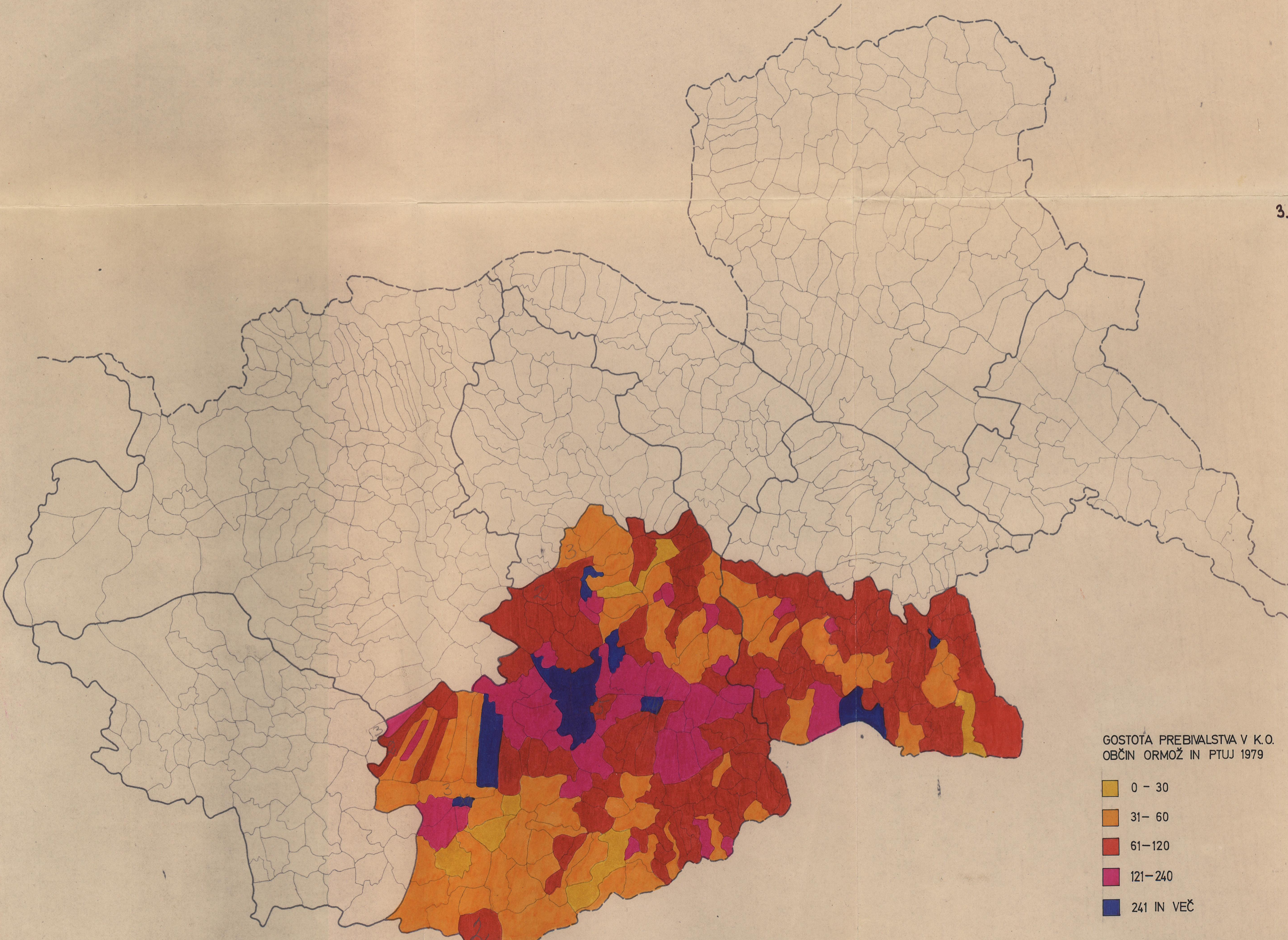
- NAD 120
- 105,1 - 120,0
- 95,1 - 105,0
- 80,1 - 95,0
- POD 80

IGU E. KARDELJA V LJUBLJANI
KARTO PRIREDILA : BIBIJANA SAJKO , XII. 1980

SEVEROVZHODNA SLOVENIJA - GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA MED LETOMA 1971-1979

IGU E. KARDELJA V LJUBLJANI
KARTO PRIREDILA : BIBIJANA SAJKO , XII. 1980

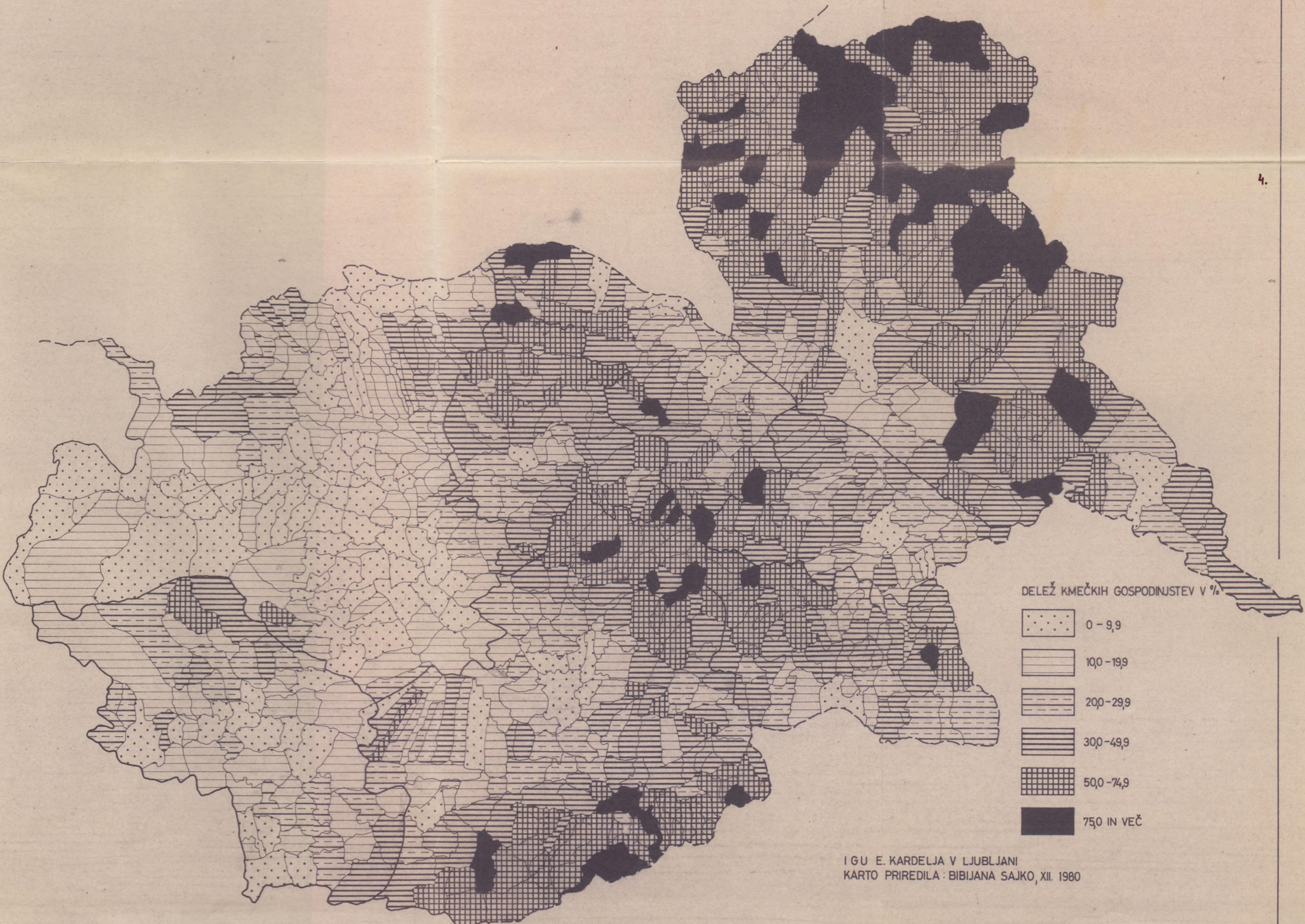
GOSTOTA PREBIVALSTVA V K.O. OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- 0 - 30
- 31 - 60
- 61 - 120
- 121 - 240
- 241 IN VEČ

SEVEROVZHODNA SLOVENIJA - DELEŽ KMEČKIH GOSPODINJSTEV LETA 1971

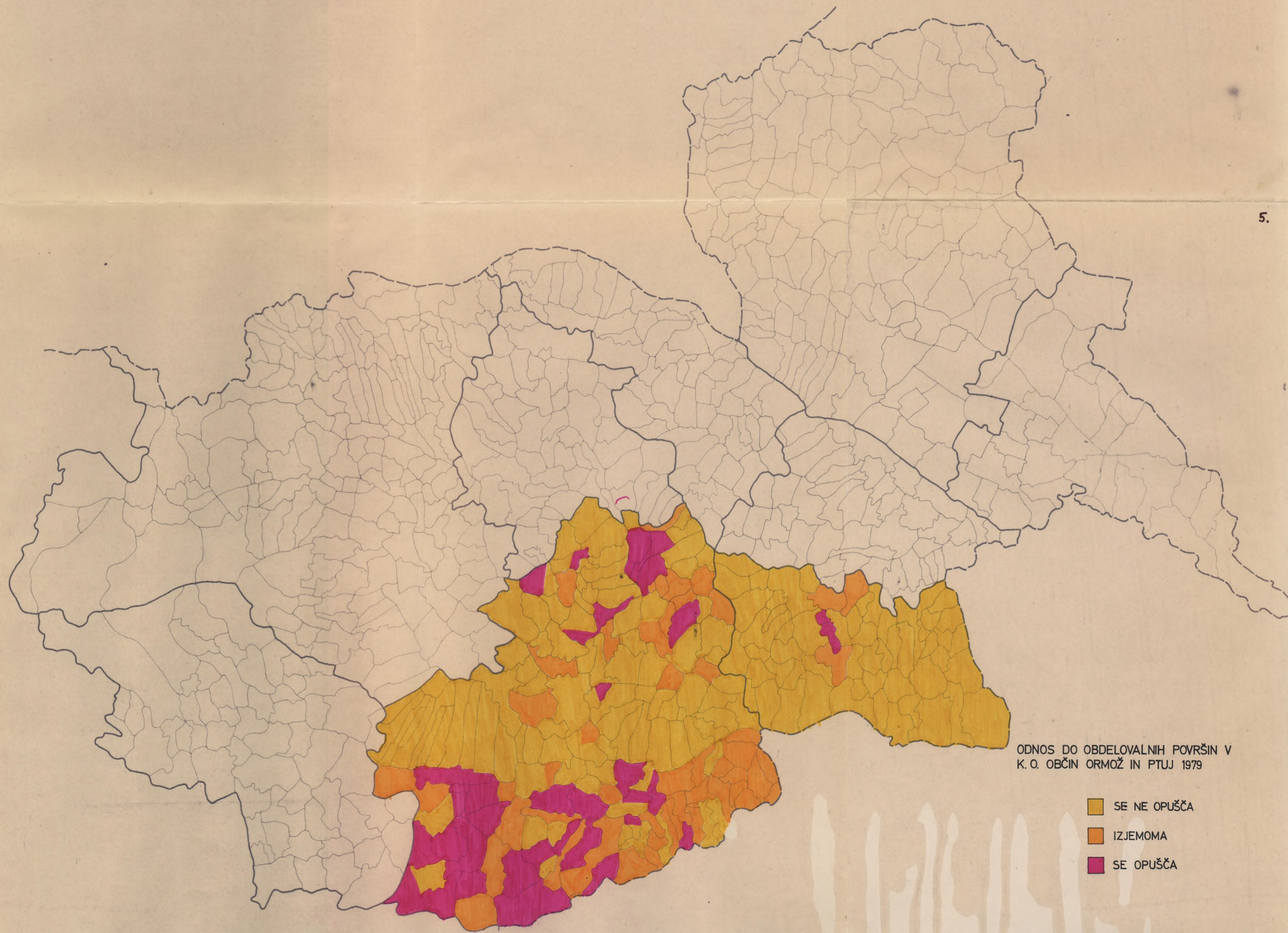
4.

I GU E. KARDELJA V LJUBLJANI
KARTO PRIREDILA: BIBIJANA SAJKO, XII. 1980

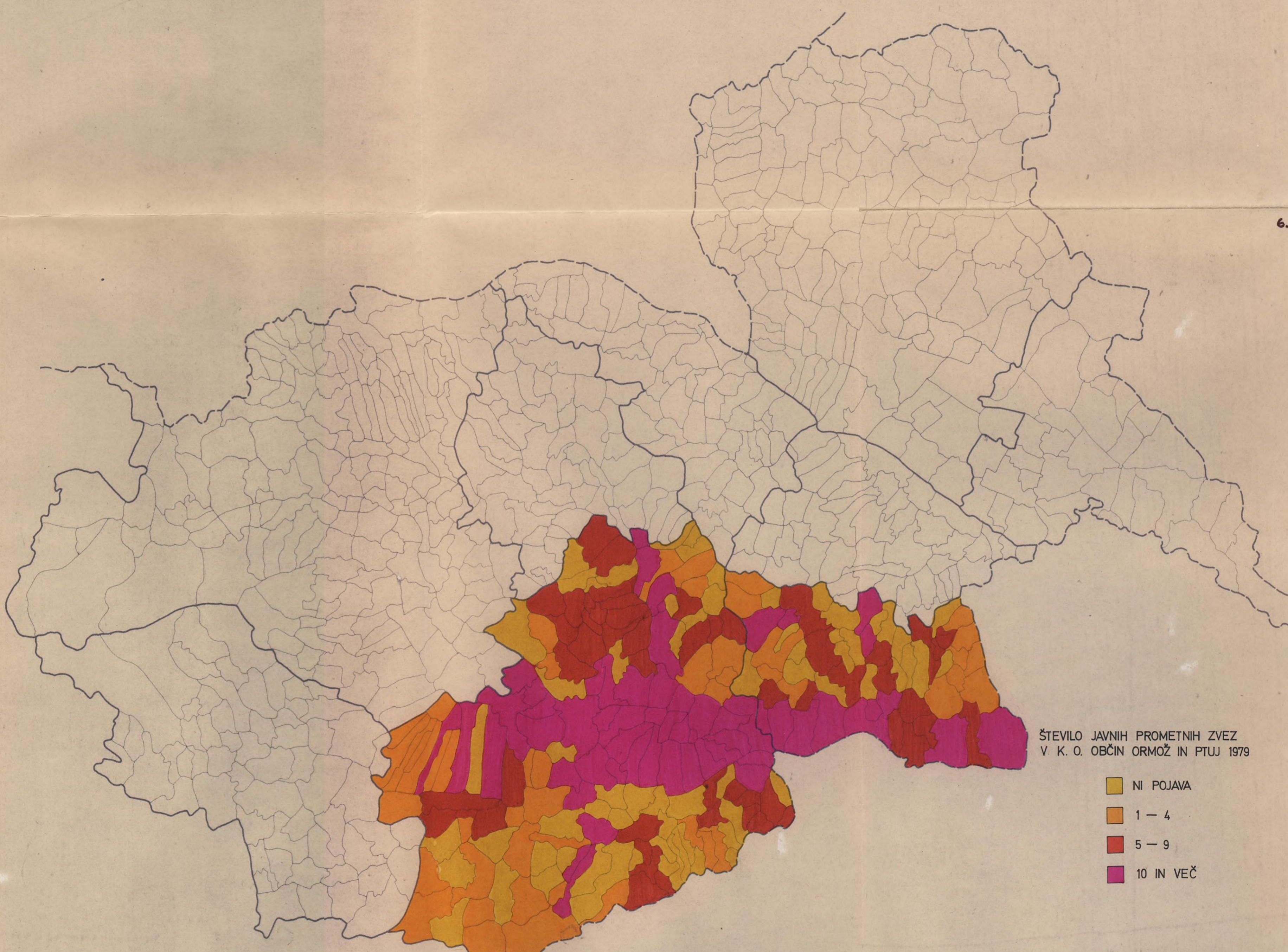
DOSEDANJE RAZISKAVE AGRARNEGA ZNAČAJA NA NIVOJU KATASTRSKIH OBČIN V SLOVENIJI

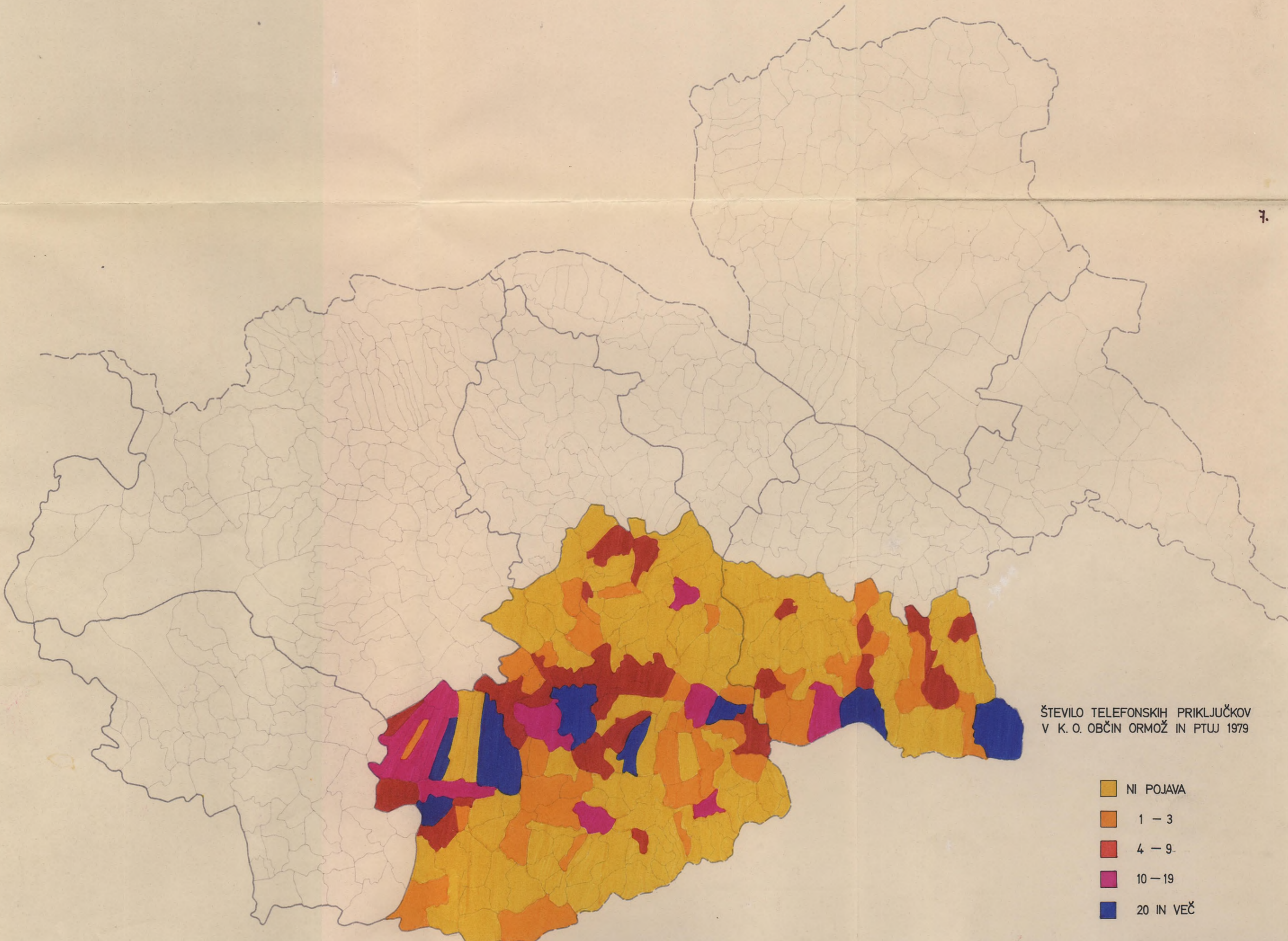
ODNOS DO OBDELOVALNIH POVRŠIN V
K. O. OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- SE NE OPUŠČA
- IZJEMOMA
- SE OPUŠČA

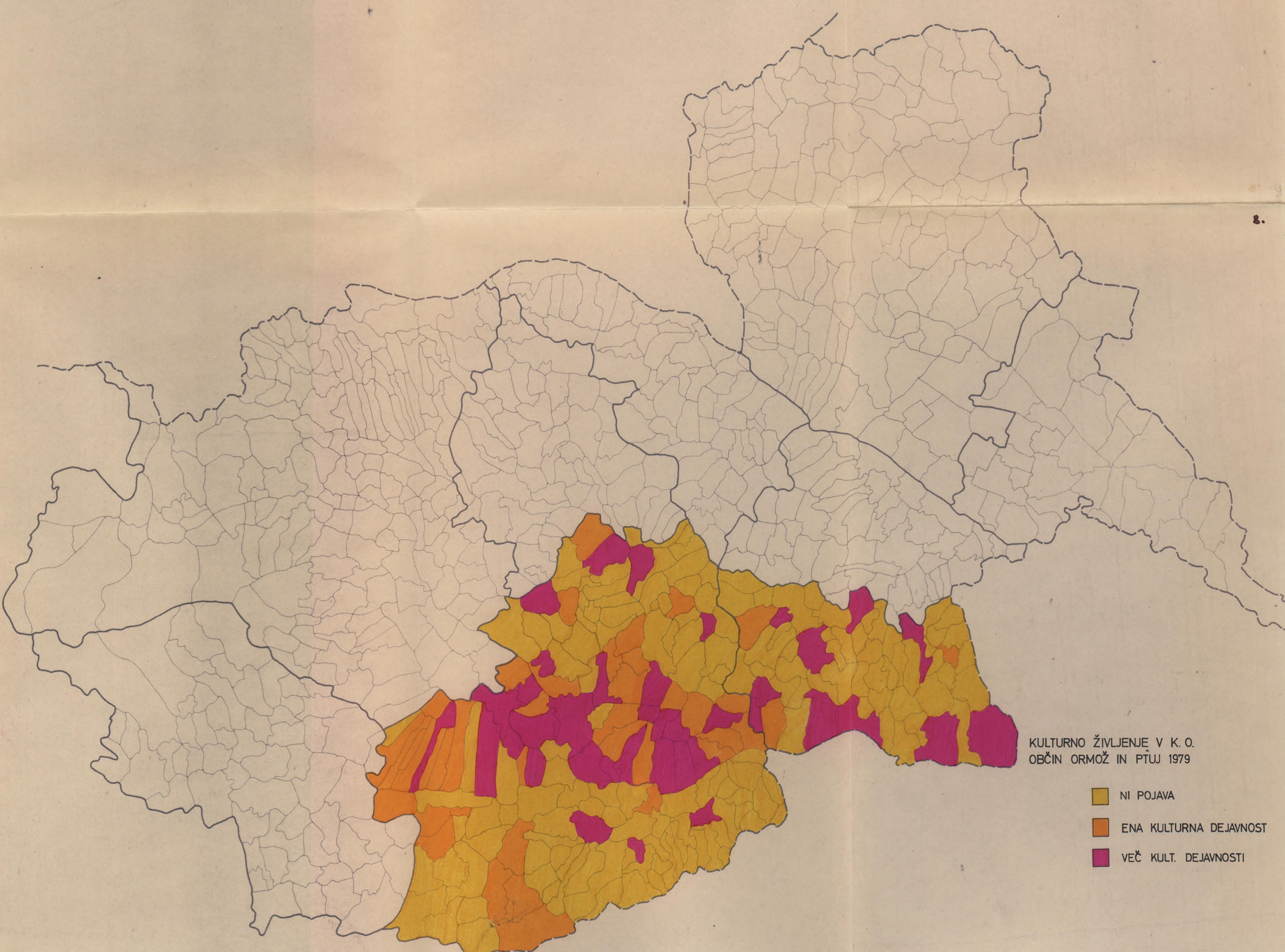
ŠTEVILO JAVNIH PROMETNIH ZVEZ
V K. O. OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- NI POJAVA
- 1 - 4
- 5 - 9
- 10 IN VEČ

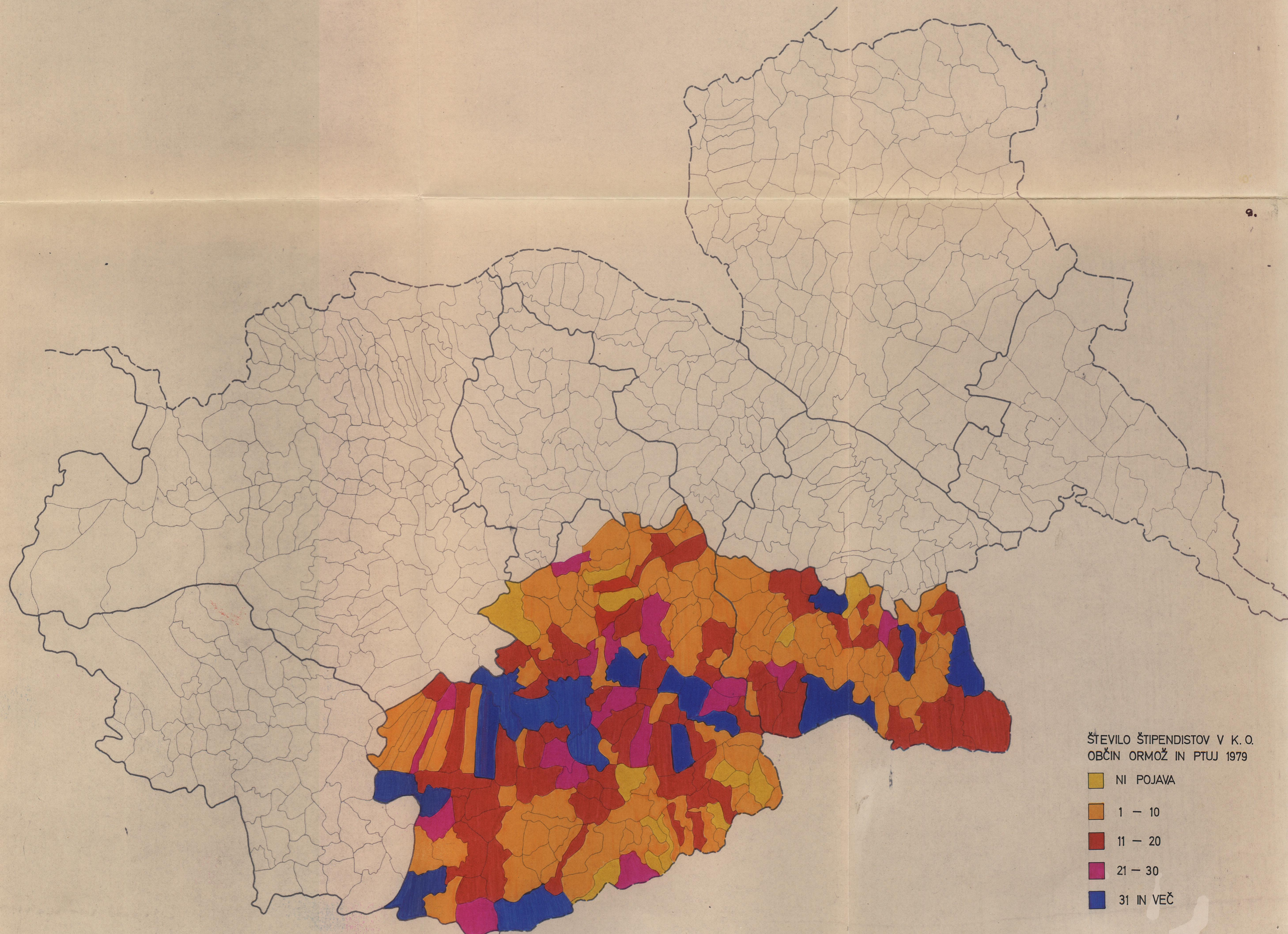
ŠTEVILO TELEFONSKIH PRIKLJUČKOV
V K. O. OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- NI POJAVA
- 1 - 3
- 4 - 9
- 10 - 19
- 20 IN VEČ

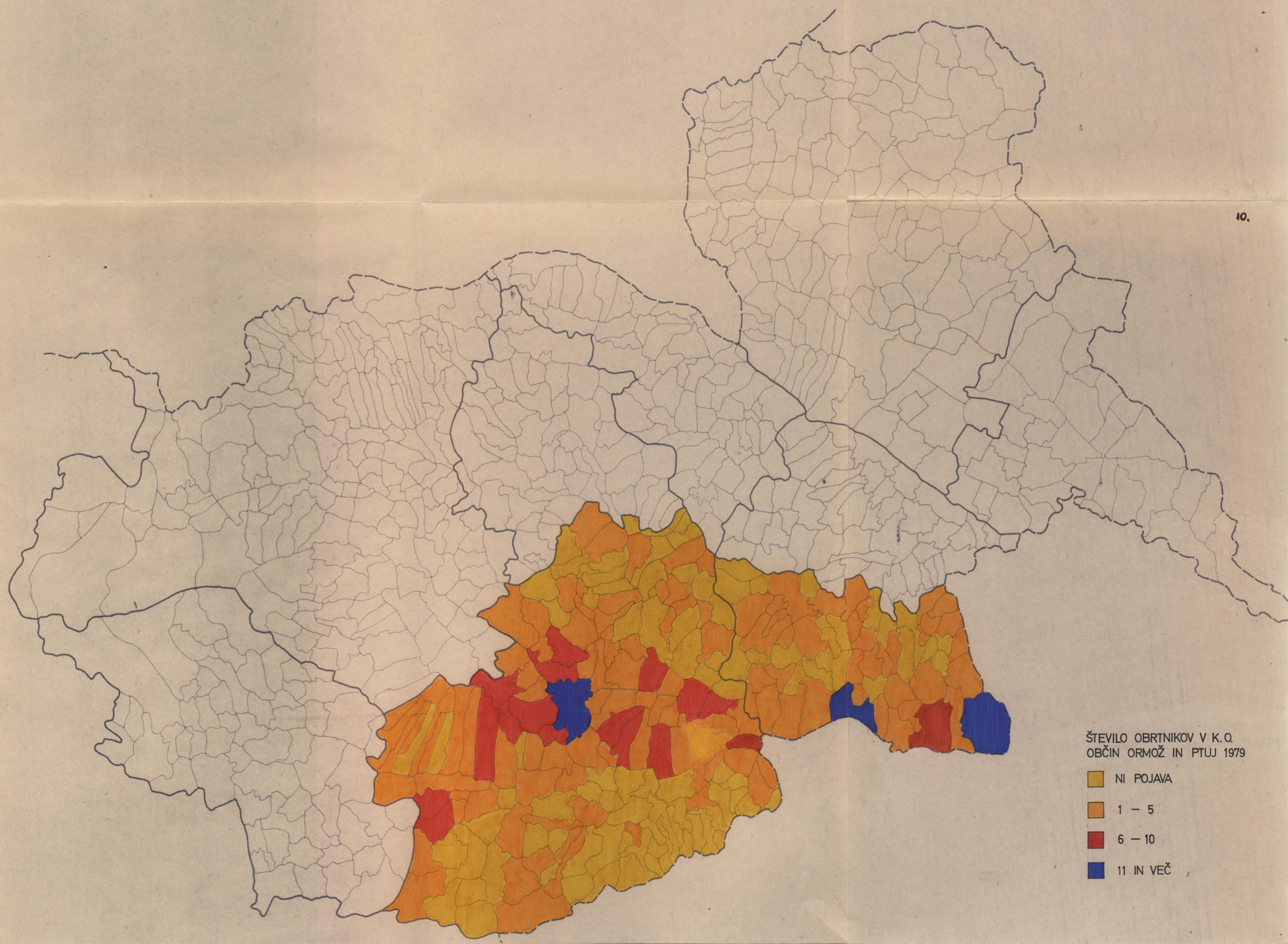
KULTURNO ŽIVLJENJE V K. O.
OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- NI POJAVA
- ENA KULTURNA DEJAVNOST
- VEČ KULT. DEJAVNOSTI

ŠTEVILO ŠTIPENDISTOV V K. O.
OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

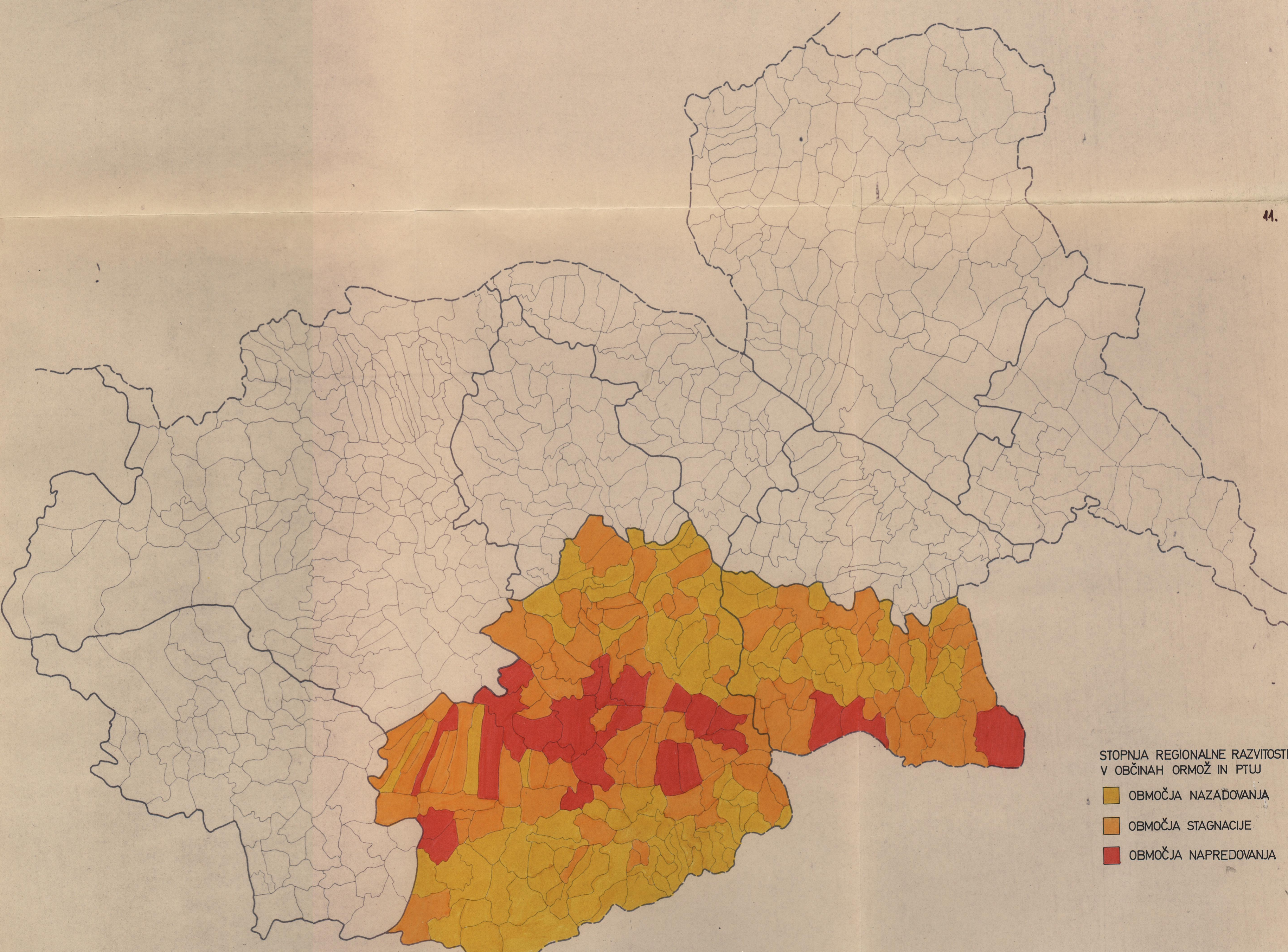
- NI POJAVA
- 1 - 10
- 11 - 20
- 21 - 30
- 31 IN VEČ

ŠTEVILO OBRVNIKOV V K.O.
OBČIN ORMOŽ IN PTUJ 1979

- NI POJAVA
- 1 - 5
- 6 - 10
- 11 IN VEČ

STOPNJA REGIONALNE RAZVITOSTI
V OBČINAH ORMOŽ IN PTUJ

- OBMOČJA NAZADOVANJA
- OBMOČJA STAGNACIJE
- OBMOČJA NAPREDOVANJA